la Revista dels CATALANS d'Amèrica

Nº 4-5
GENER-FEBRER
1 9 4 0

SUMARI

EDITORIAL

LLUNY,
per August Pi i Sunyer.

UNA FIGURA CIENTIFICA DEL MEXICO VUITCENTISTA,
per M. Valldeperes.

PERSPECTIVES DE LA INDUSTRIA TEXTIL CATALANA,
per Joan Carreres i Palet.

SALVAT-PAPASSEIT,
per L. Ferran de Pol.

PETITA ANTOLOGIA DE SALVAT-PAPASSEIT.

L'HUMOR CATALA,
per Tísner i Kalders.

CRONIQUES:
La missió Taylor i el procés del "Christian Front",
per New Yorker,

La polemica a l'entorn del descobridor de Nordamerica.

NOTICIARI DE CATALUNYA.

ACTIVITATS DELS CATALANS D'AMERICA.

LLETRES D'EUROPA.

DOCUMENTS:
Una crida de John Dos Passos a favor dels exiliats a Franca.

LLIBRES.

LA REVISTA DELS CATALANS D'AMERICA

N.° 4-5

GENER-FEBRER

1 9 4 0

Per als catalans del segle XIX que emigraven en velers, i més tard en vaixells de vapor encara romàntics, el sentiment adient era l'enyorança, que Verdaguer definia en un poema dedicat a una francesa:

Si sabéssiu català
sabríeu què és enyorança:
la malaltia dels cors
transportats a terra estranya.

Enyorança ve, diuen els coneixents, d'ignorantia. *I, sense prejutjar quin fos el procés semàntic que relacionà tots dos conceptes, hom pot dir, tot jugant senzillament amb la paraula, que aquells catalans del XIX anaven a llocs que ignoraven i on es temien que Catalunya els ignoraria; i tot el problema de llur destí en terres americanes era aquest: referse, que vol dir bescanviar un jo més aviat acostumat, avesat, en la novetat, que no pas conegut, per un jo ignorat, potser només possible en la novetat d'uns encontorns d'adopció, els quals facilitaven una nova llibertat però exigien una adaptació nova. I bé els esqueia d'enyorar, perquè només per aquesta enyorança seguien lligats a llur temps anterior, i evitaven la fragmentació de llur identitat.*

Avui, però, per als exiliats catalans bandejats de llur casa per la desfeta espanyola, el sentiment de l'enyorança seria, pres com inspiració cabdal, d'un pobre recurs.

Car nosaltres no venim pas com econòmicament vençuts i representat cadascú un cas fonedís en el paisatge i gairebé indefens contra l'assimilació. Som uns emigrats polítics i només de nosaltres depèn que sigui la Catalunya de nom esborrat per Franco qui ens enyori a nosaltres; i no parlo aci de cap llista de persones o personalitats, sinó del que representem col.lectivament, que és la incompatibilitat amb el govern del nostre poble per executors i escarcellers—amb la pol.lució per missatgers d'odi de la profunda gràcia humana de les nostres valls i afraus—amb el garbellament de les nostres biblioteques i la depuració dels nostres centres d'ensenyament per una comparsa on s'apleguen sergents, pares de família de Burgos i Vitigudino, i arlots especialistes d'un sadisme salvador.

Catalunya és en nosaltres—i és també, allà baix, a les presons, o en menes de viure cauteloses i secretes. Escau, doncs, de parlar contra la petitesa de dues formes d'enyorança: de primer la del lloc físic, evocat amb una melangia tan exclusiva i tan incontenible que arriba a no parar ment en la insuportabilitat del paisatge moral. I després l'enyorança apegalosa del temps pròxim-passat, i d'una colla d'esmes confortables o egoistes, de consuetuds i cassols d'activitats col.lectives, d'innombrables combinacions i apanyaments, que més de quatre vegades ens feren impreparables, fluixos i insignificants.

Per molt que ens requi, una fatalitat històrica ens ha sotmès a una cura de sofriment, de dispersió i d'acarament als àmbits. Hem estat, malgrat de totes les catàstrofes, escollits per a la preservació, i la nostra única manera de merèixer-la, és de lliurar-nos al treball incansable per preparar l'advenir d'una nova esperança.

Per a tota articulació de política concreta, per a tota revisió de programes, per a tota pràctica orientació és massa d'hora. No sabem pas quins canvis produirà el tomb internacional, tan complex i susceptible encara de sorpreses. No

tenim pas informació escaient del treball obert o subterrani que s'està produint arreu de Catalunya i arreu d'Espanya.

Però hi ha un senyal que no manca pas, i en el qual, naturalment, són i perduren totes les possibilitats imaginables. L'amor a la parla catalana, la defensa de la cultura catalana, són resposta a totes les escomeses enemigues del fat o dels homes i clau per a tots els esdevenidors.

Demanem, sinó que aquesta sigui l'única força ideal, la precedència en tots d'aquesta mena de força. Corregim la nostra dispersió en el món per aquesta lligada, que en certa manera ens reconcentra. Unim-nos als catalans captius i perseguits i als quals Franco arrebassa fins el nom, en la conservació, per damunt de tot, de ço, que sabem que és llur esperit comú. Responguem als atacs a Catalunya amb la devoció catalana essencial.

Som gent que parla en català i per obra dels quals un matís espiritual ha estat reprès en la vella cultura mediterrània. Sense aquesta qualitat, que hem d'acreditar donant tots plegats el millor de nosaltres mateixos, potser no hauríem sofert tantes de persecucions, tantes de morts i afronts i robatoris i aquest exili d'ara. Però hi hauria un indret del món que no interessaria a ningú, ni per avorrir-lo; i aleshores sí que haurien triomfat les forces obscures del món, a Catalunya, perquè hi haurien exterminat la deu mateixa de la nostra victòria de demà, que és la nostra voluntat.

Lluny

Per *August PI i SUNYER.*

De petits fèiem guerres a les golfes de casa;
suàvem com herois en estrenus combats;
érem igualment destres amb el punyal o espasa,
revestits de cuirasses i elms de cartó daurats.
També fèiem comèdies (un teatre de canyes,
telons i bambalines fets de papers passats,
velles "Moda elegante", "La Voz de las Españas";
al Saderra trobàvem drames molt ben girbats).
Una gran polsaguera, molta calor, les mosques...
Després, ens barallàvem; sovint ens fèiem mal:
Cuirasses esbotzades, a les espases osques.
Pujava la Manela, enfadada com cal,
que els avis reposaven—migdiada—a les fosques.
Ai! Com t'enyoro, vella il.lusió estival!

De bon matí
el mar es fi
diu una estrella.
La meravella
de despertar
de cara el mar.

Gavots en vol,
s'aixeca el sol,

entra l'oreig,
amic llebeig.
Que tot somriu,
matí d'estiu.
Bon despertar
de cara al mar.

Com bruela en la nit la tramuntana!
Vora el foc estem bé. Ja pot passar.
Ens conta mil secrets. Vella i llunyana,
ve dels segles profunds, de món enllà.
Conegué els rebesavis que finaren,
els amors, els dolors de tots els temps.
Heroics, malvats i savis, tots passaren . . . . . .
Passarem també els dos com ells passaren.
Aturem, amor meu, nostre moment.

S'aixeca la lluna
Llanterna silent.
"La lluna, la bruna"
li canta la gent.

En l'ona rutila
son reflex daurat.
Dins la nit tranquila
el món s'ha encantat.

Gotes incolores
des de l'infinit,
destil.len les hores
en la lenta nit.

L'ànima reposa
el silenci és clar.

Com si tota cosa
no tingués demà.

La calma davalla
del cel argentat.
Tot, temps i espai, calla.
Es la immensitat.

Tramunta la lluna,
es mor a ponent.
"La lluna, la bruna"
va cantant la gent.

Els grills del Mas de les Figueres,
els cants dels galls de can Marés.
(Les meves impresions primeres,
que no podré oblidar mai més).
Més bellament, tot d'una, canten
dins de la selva tropical.
Són les remors que a tots encanten,
són les que a mi, però, em fan tant mal.

Caracas, Nadal de 1939.

Una figura científica del Mexic vuitcentista

LEOPOLDO RIO DE LA LOZA

Per *Alfons BOIX*

La labor química realitzada durant el segle passat, en els països de parla castellana, és més aviat pobra, i es pot ben dir que les publicacions científiques d'algun mèrit, són escasses. D'aquest fons apagat i d'aquest paisatge gris, es destaca el químic mexicà, Rio de la Loza i la seva figura pren relleu i adquireix perspectives brillants i lluminoses.

De veritat, que Rio de la Loza fou el primer químic mexicà en el sentit propi del mot químic; abans d'ell, la Ciència química conserva encara un deix de misteri i de màgia, que fa pensar en l'Alquímia del temps medieval. La seva aparició en el món científic, tingué lloc en el, que en diríem ara, "moment crucial" de l'adaptació dels ensenyaments a la nova realitat científica, i la introducció i l'organització dels ensenyaments de Química a l'Escola de Medicina i a l'Escola d'Agricultura fou obra personal d'ell. Parlem d'un temps, en que, naturalment, no hi havia, ni a Mèxic ni a la majoria de països, escoles especialitzades per a l'estudi de la Química; no tenia encara la Química prou jerarquia, per poder ésser estudiada d'un mode exclusiu i independent, ni s'havien, per tant, creat les Facultats de Ciències Químiques, ni les Escoles d'enginyers químics.

La tasca del químic mexicà tingué màxima eficàcia en les moltes Comissions, Consells i organismes oficials, de que, indiscutiblement, formava part. Aquest és l'aspecte més interessant de la vida científica i, d'un mode més ampli, de la tasca cultural del professor Rio de la Loza; podem dir que quan el Govern, o el Consell Superior de Salubritat, o la Societat d'Història Natural, o la Corporació Municipal de Mèxic, necessitaven opinió o criteri sobre un qüestió determinada, constantment era requerit l'informe del nostre químic. Així es poden llegir els raports sobre les matèries més diverses: "Dictamen sobre les condicions de salubritat de les canonades de plom per a l'aigua potable de la ciutat de Mèxic", "Dictamen sobre el carbó de pedra de la mina de S. Juan de los Llanos (Puebla)", "Projecte sobre ordenances de boscos, arbrats i exportació de fustes". Eleva exposicions a les autoritats, adés per a que s'augmenti el nombre de metges de districte, adés per a que s'activi la publicació de la nova Farmacopea mexicana. Lluita anys i anys per a conservar la vida de l'Escola d'Agricultura, que a la llarga triomfa i perdura, gràcies a la capacitat de treball i a l'acusada personalitat del seu defensor.

Al parlar de Rio de la Loza, no es pot deixar de banda, la seva obra de divulgador i de mestre. Té una solta especial, per a despertar la vocació dels escolars vers els estudies de Química; aquesta qualitat procedeix, com és natural, del fervor i entusiasme que sent per aquests coneixements, entusiasme que sap transmetre als que l'escolten o el llegeixen. De bo, que fa gràcia veure l'afecte amb què esmenta en les seves publicacions els alumnes que col.laboren i l'ajuden en els treballs d'investigació. No oblida cap ressort, per a que els que treballen al seu costat, s'hi trobin a gust i es manegin amb comoditat; que no els burxi el foc-follet inquiet i neguitós de divagar i de la inconstància, que tantes voltes ha fet fracassar les aptituds més estimables per a la investigació.

Trobo suggestiu, perquè dóna una visió realista de les condicions d'expositor del nostre químic, enquadrades en un cos malalt i fadigat, el següent paràgraf d'un dels seus millors biògrafs, Gabino Barreda, que justament havia col·laborat amb ell a alguna de les Comissions de la Societat d'Història Natural. «A la càtedra d'Análisis químics de l'Escola de Medicina va satisfer la imperiosa necessitat que tenia el nostre país, de difusió dels coneixements experimentals. La càtedra fou sobretot el seu principal escenari; allà, en el seu seient, la faç resseca i pansida, més pels sofriments que per l'edat, amb mirada intel.ligent i penetrant que feia contrast amb el rostre flac, amb aquells ulls pels quals semblava com si volgués sortir la seva ànima forta i activa, a desmentir l'aforisme dels antics: 'Mens sana in corpore sano"; amb la testa del tot inclinada seguint la curvatura dorsal; amb les cuixes plegades sobre la pelvis; amb la cama dreta retorçada sobre l'esquerra, com per a reduir les dimensions de la seva estatura i concentrar en el cervell tota l'activitat vital; amb veu calmosa, però clara i sonora; amb paraula eloqüent i precisa, servint-se d'un alumne per a consignar a la pissara les mútues reaccions dels cossos que anava al.ludint i del preparador per a anar fent les demostracions pràctiques, reeixia a embadalir l'auditori hores i hores, inculcant i grabant sense esforç ni dificultat pels oients, els més complicats fenòmens de composició i descomposició dels cossos.»

Com a divulgador de la Ciència química i com a mestre, el més qualificat del seu temps, es veié obligat a emprendre una campanya per a la depuració del llenguatge químic. Són notables els seus escrits sobre Llenguatge científic, Propietat dels mots equivalents, i Llistes de mots usats impròpiament. Es curiós remarcar com els mots que, a Rio de la Loza, li calia bandejar, gairebé tots eren gal.licismes; no com ara, que hauria de lluitar principalment, contra la influència nordamericana en el llenguatge de Mèxic. (Encara avui, i

valgui la disgressió, la parla corrent de Mèxic està impregnada de gal.licismes, recordo en aquest moment: boneteria, pantuflas, reportar, etc.). Cal afegir, que al cap d'un segle, no han perdut actualitat els escrits del mestre- mexicà, al combatre l'ús de mots com: "balón", "título", "dosar", i tants d'altres que d'un mode freqüent vénen a enlletgir el llenguatge químic castellà.

Es hora ja de parlar de la tasca d'investigador del professor Rio de la Loza, i aquí s'escau advertir per endavant a qui llegeixi les seves publicacions que cal saber-se situar a l'època del nostre químic, a mitjans del segle passat, la que en podríem dir l'albada de la Química experimental, i cal, a més a més, saber-se situar al medi mexicà d'aquell temps, amb manca quasi absoluta d'elements de laboratori i notòria deficiència d'aparells. Es el que, amb tota oportunitat, remarca el professor Noriega en el pròleg al recull d'escrits del químic vuitcentista, que fou publicat l'any 1911. Fetes aquestes salvetats, es posen de manifest, en el treball experimental de Rio de la Loza, les condicions d'un hàbil manipulador; especialment en la seva labor d'analista que és tan ben orientada, tan precisa i tan exacta, que encara avui, al cap d'un segle d'avanç gegantí en el procediment químic, les xifres que troba i publica, tenen una valor apreciable.

Entre els nombrosos treballs d'aquest ordre, mereix menció especial perquè reuneix a un grau òptim les qualitats assenyalades: "Apunts sobre alguns productes del maguey"; aquí fa l'estudi analític de l'"aguamiel" procedent de diverses varietats de maguey: Metl-coxtli, Mapitzahuatl o mepchahuac i Chato; troba uns percentatges de sucre i d'aigua i unes valors per a la densitat, que no difereixen pràcticament dels resultats dels assaigs actuals; dóna, a més a més, les valors del residu sec. de les cendres, percentatge d'albúmina, etc.; estudia igualment d'un mode acurat el sucre de maguey, i les possibilitats d'explotació d'aquesta

planta que, com a productora de sucre, seria per al Mèxic àrid, el que és la canya de sucre per al Mèxic tropical; segueix l'estudi del pulque o neutli (el vi del maguey), de la goma del maguey i es dol de no poder arrodonir el treball amb l'estudi dels "gusanos y tortillas de maguey", del "mezcal de penca y quiote" i sobretot amb l'estudi de les possibilitats tèxtils d'aquesta planta típicament mexicana.

M'he entretingut a gratcient en aquest treball, perquè ací es posa de manifest com el nostre investigador sap escollir els temes de finalitat pràctica, relacionats estretament amb l'economia del seu país; que sent l'afany de tractar-los d'un mode complet, val a dir que planerament, que els exprem i els esgota, i cal també assenyalar com sap treure dels seus resultats, unes conclusions pràtiques, per a adreçar-les als metges, als agricultors i als industrials.

Allargaria massa l'enumeració de tots els treballs, d'aquest ordre, de Rio de la Loza; faig esment dels seus estudis de les aigües potables de Mèxic, de l'aigua de Teotihuacan, dels pous artesians del "Valle", de la preparació del valerianat de zenc i d'altres substàncies, de l'aplicació del suc del fruit del "Rubus fructicosus" per a preparar un nou paper reactiu, etc.

Aquesta és la visió ràpida de l'obra del químic mexicà Rio de la Loza, i ara en acabar voldria insistir en el que ja ha estat dit en altre lloc d'aquestes notes, que si algú des de l'angle de la Ciència Química actual pot qualificar aquesta obra d'excessivament dispersa i de mancada de sistematització, procuri fer un petit esforç per a situar-se a l'ambient químic mexicà de mitjans del segle passat, i ben segur que aleshores sentirà una gran admiració per la competència i voluntat de treball de Rio de la Loza i per la constància i tenacitat que desplegà, per tal d'aconseguir l'avenç de la Química a la seva Pàtria.

Finalment a títol informatiu transcric les següents dades

bibliogràfiques: Leopoldo Rio de la Loza nasqué a la ciutat de Mèxic el 15 de novembre de 1807; a l'any 1827, acabava els estudis de "cirurgià"; a l'any 1833 acabava els de farmacèutic; poc més tard adquiria el títol de metge. Desempenyà les càtedres de Química a les Escoles de Medicina, de Mineria i d'Agricultura. Fou membre del Consell Superior de Salubritat i de moltes Comissions i Organismes oficials. Formà part de totes les Societats científiques del seu país. Fou soci corresponsal de diverses Societats científiques estrangeres: Societat Imperial de Zoologia i Aclimatació de París, Acadèmia de Medicina de Madrid, Museu de Ciències de Nova York, etc. etc. Morí el 2 de maig de 1874. Els millors biògrafs de la República Mexicana, s'han ocupat d'aquest químic il·lustre; i amb motiu del centenari del seu naixement, la Secretaria d'Instrucció Pública i Belles Arts edità un Recull de les seves publicacions, que foren col·leccionades pel professor J. M. Noriega.

Mèxic, Gener de 1940.

Em plau testimoniar el meu agraïment, al distingit químic mexicà, professor M. Garcia Junco, pel seu ajut en la recerca de dades i per la gentilesa amb que ha posat la seva nodrida biblioteca a la meva disposició.

El teatre catala

Sinopsi historico-analítica

Per M. VALLDEPERES

El teatre abans que tota altra cosa, i sense perdre la seva condició essencial de manifestació artística, és un poderós element de cultura i d'orientació social, en el qual es recullen, amb tota la seva força creadora, els anhels de superació de la col.lectivitat que li dóna vida. I a Cataluya es registra una alliçonadora tradició teatral que, amb tots els seus defectes i totes les seves virtuts, exercí una poderosa influència en el ressorgiment polítco-social del nostre poble, fins al punt de convertir-se en el vehicle de propaganda ètnico-racial que havia de desvetllar la consciència nacional de la somnolència a que l'havia sotmès la tirania despòtica dels invasors.

En realitat, deixant de banda intents esporàdics deguts a la iniciativa privada, la iniciació teatral catalana hem de situar-la a principis del segle XIX, període en que apareix Josep Robrenyo, autor-actor d'un dinamisme exemplar i síntesi de la més pura vocació teatral. Es amb ell, esperit inquiet i lluitador, que el teatre professional pren carta de naturalesa a Catalunya i que adquireix, dintre d'una forma rudimentària, una popularitat social i patriòtica que ben aviat havia d'ésser tallada per les autoritats absolutistes.

Els sainets bilingües o catalans de Robrenyo eren inspirats, gairebé tots, en les lluites polítiques que commovien el país en aquell primer terç del segle XIX i constituïen una sà-

tira mordaç i ridiculitzadora dels capitostos absolutistes, amb evident exaltació de les idees liberals que l'infatigable precursor de l'escena catalana defensava en el pamflet, en el romanç i en el teatre.

La primera obra que donà a l'escena fou "Mosén Antón en las montañas del Montseny", en la qual recollia un episodi de l'activitat facciosa d'un tal mossèn Antoni Coll, que acabdillava una partida d'apostòlics operants per les terres de Vic. L'èxit d'aquesta producció l'esperona a continuar la seva labor i arriba a reunir, en el transcurs de la seva accidentada vida, la llista d'una cinquantena de títols, la majoria d'ells de declarada tendència política, malgrat tractar-se de sainets.

Es, doncs, des dels seus inicis que el teatre català pren una determinada orientació social i que es converteix en tribuna pública. Es clar, però, que les dificultats, poderoses i invencibles, que s'oposaven al normal desenvolupament de l'escena, havien d'influir en el poble i per això és lògic que aquest cerqués en el camp privat allò que li era interdit en l'ordre públic i que ben aviat donà com a resultat una florida de teatres d'aficionats que actuaven amb irregularitat, però d'acord amb el camí traçat per Robrenyo i per Francesc Renart, un altre dels precursors, que es dedicà exclusivament al conreu del català.

Si no calgués reconèixer a Josep Robrenyo altre mèrit, n'hi hauria prou amb el que li correspon com a precursor del teatre català. Ell, amb tot i la cinquantena d'obres estrenades, no arribà a aconseguir una personalitat literària remarcable, però li correspon el mèrit innegable d'haver desvetllat, en el poble, aficions i gustos que havien d'ésser l'inici d'una autèntica campanya de teatre català i d'haver contribuït enormement a desvetllar la consciència ciutadana dels barcelonins de la seva època.

* * *

La veritable reacció teatral l'experimenta Catalunya a les darreries de l'any 1835, amb la preponderància creixent dels grups d'aficionats, que actuaven sota la marcada influència de la tasca realitzada per Robrenyo, Renart i alguns altres—molt pocs—saineters de l'època. Però quan el teatre català arriba al seu punt àlgid, és en 1854, moment d'expansió en el qual es registren una trentena de teatres d'aficionats existents a Barcelona i són incalculables els establerts a la resta de Catalunya.

Tots aquests teatres portaven a cap una tasca de proselitisme ideològic que havia de repercutir extraordinàriament en les primeres manifestacions renaixentistes del poble català, el qual dedicava tots els seus afanys al cultiu dels plaers de l'estètica.

A part de la tasca externa, una bona part de les societats dedicades al conreu del teatre, tenien cura de la formació professional dels actors, car en produir-se aquest moviment expansional de l'escena es presentà el problema, que no podia ésser resolt de manera improvisada, de la manca d'artistes per a nodrir totes les formacions actuants. D'aquestes, diguem-ne càtedres, sortiren artistes eminents que, més tard, havien de donar dies de glòria a l'escena catalana.

De la importància que adquirí el teatre d'aficionats a Catalunya, n'és una prova eloqüent el fet que hagués de sofrir la persecució intermitent de governants i professionals. Dels primers, per creure—i no s'equivocaven—que l'acció desvetlladora del teatre, pròdigament esparç per la vasta xarxa dels aficionats, posava en perill la seva influència dominant, i dels segons, per considerar-lo—erròniament—un element de competència.

Malgrat tot, és en el camp *amateur* que inicien la seva obra, Terrades, continuador de l'obra de Robrenyo; Josep

Maria Arnau, Frederic Soler, Vidal i Valenciano i tants d'altres que després, en el camp professional, havien d'ésser els iniciadors de la Renaixença.

"L'Esquella de la Torratxa", de Frederic Soler, estrenada a la societat d'aficionats "Melpomene", que actuava a l'Odeon, fou la base de la secció que amb el nom de "La Gata" fou creada a l'esmentat teatre per l'empresari Joaquim Dimes. Teatre professional que havia d'obrir les portes a una modalitat teatral que venia a apartar dels nostres escenaris la influència afrancesada que ens havien llegat els invasors i que dominava els autors, poc afortunats, de l'època.

Cooperaven amb les seves obres a l'actuació de "La Gata", teatre de baixa qualitat que tenia reservada una altra missió evolutiva i de transformació, Frederic Soler, Conrad Roure, Vidal i Valenciano i Josep M. Arnau.

* * *

En el transcurs dels dos anys que durà l'activitat de "La Gata" s'anà operant la capacitació del públic per a obres d'envergadura i així fou possible, gràcies a l'esforç dels autors de les gatades, que el públic s'acostumés a l'ús del català i no oferís resistència a un teatre secular, pregonament influent en la transformació social de l'època, que estava en embrió.

I és així com el dia 4 d'abril del 1865 s'estrenà al teatre de la Santa Creu el drama en tres actes de Vidal i Valenciano "Tal faràs, tal trobaràs", amb un èxit que consolidava el veritable teatre de Catalunya. Més tard, el 6 d'abril del 1866, Frederic Soler estrenava a l'Odeon, convertit ja en Teatre Català, "Les joies de la Roser", punt de partença de la copiosa producció de qui tant havia d'influir en l'esdevenidor de la nostra escena.

Mentrestant, i poster d'una manera inconscient, s'anava

formant un estat de consciència col.lectiva que havia de servir de base a futurs moviments col.lectius encaminats al ressorgiment polític-espiritual de Catalunya. Les masses populars es sentien assistides per un teatre que, malgrat la seva novençania, tenia ja totes les característiques d'un factor aglutinant de primer ordre.

Fou segurament la constatació d'aquesta evidència el que determinà el govern central a dictar una R.O. draconiana, signada el 15 de gener del 1867, i que substancialment diu així: "Visto el gran número de producciones dramáticas que se presentan a la censura escritas en los diferentes dialectos y considerando que esta novedad ha de contribuir forzosamente a fomentar el espíritu autóctono de las mismas, destruyendo el medio más eficaz para que se generalice el uso de la lengua nacional; la Reina (Q.D.G.) ha tenido a bien disponer que en adelante no se admitan a la censura obras dramáticas que estén exclusivamente escritas en cualquiera de los dialectos de las provincias de España".

Aquesta absurda disposició, que tingué una vigència de dos anys aproximadament, donà motiu als nostres autors per a introduir a les obres un personatge de parla castellana, que era la riota de tothom. I heus ací com una restricció que volia ésser ofensiva contra la vida del nostre teatre, es convertí en un motiu més per a exaltar la catalanitat del poble.

El teatre, doncs, anava al compàs de les evolucions catalanes, i si un moment Barcelona s'apartà de la seva trajectòria ètnica per a deixar-se influenciar per una novetat importada de França, aviat la gran força, social i racial del teatre s'imposava de nou i s'enfortia l'afirmació catalana amb les noves i poderoses manifestacions de vitalitat etnològica.

De la importància expansiva que adquirí el teatre, a Catalunya, en serà una demostració el fet d'haver aportat la seva col.laboració a l'escena més d'un centenar d'escriptors,

alguns dels quals de positiu valor i que ens han llegat una bella mostra del seu ingeni.

I amb els assaigs de Víctor Balaguer, precursor de la tragèdia catalana que més tard implantà Angel Guimerà, es clou el que podríem considerar període constructiu del nostre teatre.

Assenyalem, entre els valors més destacats d'aquest període, els noms de Vidal i Valenciano, Frederic Soler, Conrad Roure, Josep M. Arnau, Josep Feliu i Codina, Francesc de Sales Vidal, Narcís Campmany, Pere A. Torres, Francesc Ubac, Joaquim Ribera i Bertran i Víctor Balaguer, forjadors entusiastes d'un teatre autènticament racial i d'una enorme preponderància en l'obra d'evolució i de transformació social de la Catalunya del segle XIX.

* * *

L'aparició de Guimerà coincidí amb una de les crisis més agudes del teatre català, el qual havia perdut tota la seva valor en caure a mans d'homes que limitaven la seva tasca a una descarada reproducció de tot el que es produïa més enllà de Catalunya. L'escena catalana, en aquestes condicions, havia perdut tota relació amb el poble, el qual desertava de les sales d'espectacles cansat. I és que el poble havia evolucionat en un sentit de superació espiritual i cultural, mentre el teatre es limitava a un incomprensible conreu de la tradició, quan no a la importació.

Frederic Soler fracassava en no saber-se incorporar al ritme evolutiu d'un poble que ell mateix havia contribuït a madurar; Ferrer Codina i Aulés foren els causants principals de la vertical d'un teatre que oferia esplèndida perspectiva per al futur i Teodor Baró, a còpia de voler ésser popular, descendí més del nivell del poc públic que restava fidel al

teatre català, en lloc de cercar la fórmula per a recuperar el temps perdut en servils adulacions.

Es en aquestes condicions que apareix Guimerà, el qual bé constitueix la força vital d'un teatre que moria de decrepitud, de vellesa prematura, d'inèrcia. Catalunya, per obra i gràcia dels precursors, vivia un ambient de puixança espiritual i patriòtica; un ambient de saludable vitalitat; un ambient de rebel.lies internes, que el poble no trobava recollides en cap de les obres que li eren ofertes a finals del segle XIX. Calgué que el geni constructiu de Guimerà dotés la nostra escena d'un valor indiscutible d'originalitat i d'universalitat, perquè el teatre català recobrés, i augmentés encara, el seu prestigi. La seva "Gala Placídia", estrenada al teatre Novetats el dia 8 de maig del 1879, assenyalava l'inici del nostre teatre definitiu. Poeta d'una gran força interna, pregonament humà, Guimerà exaltà les passions del poble i cantà l'amor com a font inestroncable de vida, i per això el seu teatre esdevingué un poderós element d'exaltacions patriòtiques i de reconstrucció i d'orientació social, acomplint així l'alta missió que, en tot moment, té reservada el teatre.

Guimerà assenyalà, ja ho hem dit, un dels períodes més vius de l'evolució ascendent del nostre poble. La puixança espiritual de Catalunya va íntimament lligada a la puixança del teatre català. Això vol dir que sense l'impuls aglutinant de Guimerà, el nostre poble, que sentia bullir dintre seu les idees de llibertat que havia despertat en ell un passat d'ignominiós vassallatge, recollit i exaltat pels precursors, havia tardat a manifestar-se como ho féu sota la influència de l'home que sabé condensar, en les seves obres, l'esperit de la raça.

L'empenta donada al teatre català per Angel Guimerà havia de tenir la natural influència en els medis literaris i així fou com s'incorporaren a l'escena nostrada altres escriptors de mèrit que, cadascun des de la seva posició tempera-

mental, vitalitzaren de nou la comèdia catalana. Entre aquests autors cal destacar els noms d'Albert Llanes, conreador excel.lent de la comèdia ciutadana; Emili Vilanova, saineter i costumista, admirable exponent de l'ànima popular; Josep Pin i Soler, creador de l'alta comèdia, etc., tots els quals afermaren la personalitat indiscutible d'un teatre essencialment i normalment català.

L'any 1892 estrenà per primera vegada en un teatre professional—després de diverses provatures en teatres d'aficionats—Ignasi Iglésies. L'obra, que aconseguí un èxit franc de públic, era "L'àngel de fang". El teatre fou el "Calvo-Vico". Iglésies no és dels que creuen que el teatre sigui un lloc de passatemps, sinó una tribuna pública en la qual s'han de recollir—justa apreciació—els problemes fonamentals del poble, per tal de fer possible una positiva obra social. I a aquest criteri respon tota la producció del poeta dels humils, com el qualificà, amb encert, Joan Maragall. Caldrà que assenyalem, ara, l'enorme influència que en aquest sentit exercí l'obra conjunta de l'il.lustre dramaturg popular? L'obra social realitzada per Ignasi Iglésies ha estat de les més importants, que registren els annals del nostre teatre i encara la seva producció, potser massa oblidada, parla amb eloqüència extraordinària.

I finalment, dintre d'aquest període de plenitud, cal citar l'obra mordaç, irònica, ben barcelonina, de Santiago Rossinyol. Rossinyol es caracteritza pel seu humorisme melancòlic, ditiràmbic i, moltes vegades, negatiu. L'autor de "L'auca del Senyor Esteve" es complau a assenyalar defectes, a ridiculitzar institucions i persones que formen part de l'aplec vivent del qual és part integrant, sense oferir solucions, però amb el deliberat propòsit de cercar-les en la reacció popular. En aquest sentit, el teatre de Rossinyol adquireix una marcada tendència social.

* * *

Desaparegudes de l'escena catalana les figures que assenyalen el moviment renaixentista amb la mort de Guimerà, Iglésies i Rossinyol, el teatre català entra de nou en un període decadent, en una crisi aguda, que té les seves arrels en el mercantilisme dels empresaris i en la despreocupació dels còmics, que no volen reconèixer la força social i revolucionària—revolucionària en el sentit evolutiu—del teatre.

Manca d'autors? No! Arran mateix del teatre dels mestres, triomfaven Josep Pous i Pagès, un dels nostres grans valors actuals, amb "L'endemà de bodes"; Joan Puig i Ferreter amb "La dama alegre", "El gran Aleix" i "La dama enamorada"; Adrià Gual afirmava el seu talent amb "Silenci" i "Misteri de dolor"; Pompeu Crehuet s'iniciava brillantment amb "La morta", fins arribar a "Estàtua de sal"; Prudenci Bertrana oferia les belleses indiscutibles de la seva "Ernestina"; Avelí Artís iniciava la llista d'èxits amb "Les noies enamorades"...

El teatre català, doncs, comptava amb un grup d'autors excel.lents en iniciar-se la decadència, autors que, a poc a poc, abandonaven el teatre, cansats de tantes exigències absurdes, de tant d'haver d'acceptar la tortura de complaure uns empresaris que no procuraven altra cosa que allunyar de les sales d'espectacles els catalans conscients.

Lluitant contra aquest error fonamental es manifesten alguns autors de prestigi: Ramon Vinyes, Carme Montoriol, Josep Millàs-Raurell, Ambrosi Carrion, Josep M. de Segarra Carles Soldevila, etc. Podran, quan arribi l'hora de refer l'edifici cultural de la Pàtria, avui en runes, obrir el període esplendent del teatre català? Esperem-ho.

Ciudad Trujillo, Gener de 1940.

Perspectives de la industria textil catalana

Per Joan *CARRERES I PALET*

Parlar de la Indústria Tèxtil a Catalunya és parlar de quelcom consubstancial amb la seva vida, no sols en l'aspecte econòmic sinó en tots el altres.

La revista "Catalunya" tenia en cartera per a ésser publicat en el mes de Febrer o Març del 1939 un treball sobre "Organització de la Indústria Tèxtil" en el qual exposàvem un punt de vista sobre el que consideràvem havia d'ésser el futur d'aquesta branca de l'economia catalana, que no sols és la màxima en el terreny industrial sinó la segona en importància de totes les activitats econòmiques catalanes.

Indiscutiblement el nostre punt de vista d'aleshores, sobre la base d'una concentració que tingués en compte les característiques ja formades, difícilment variables en un cos tradicional, és a dir, concentració d'activitats similars sense fusió i amb el mínim de trasbals, podia ésser discutit i segurament millorat; però el seu valor (o almenys era aquesta la nostra pretensió) era el d'inaugurar una sèrie d'estudis i discussions serioses per tal d'encarrilar la vida futura d'aquella base de treball que constituïa element de vida i prosperitat per a tot el cos de Catalunya.

Seria inútil avui insistir sobre aquell tema, no sols perquè el nostre allunyament li treuria tot valor pràctic, sinó també perquè l'estat actual de coses a la nostra terra no admet res

que pugui representar un millorament per a la seva vida, ans el contrari, estan disposades en forma de protegir tot allò que pugui perjudicar-la.

I què millor que apretar els claus a la Indústria Tèxtil que pot portar fam i malestar a tot Catalunya per a complir una de les finalitats primordials del règim polític actual a Espanya? Val a dir que hauran trobat el camí preparat excel.lentment!

Els governs republicans, des de juliol del 1936 feren tot el que van poder per desballestar la nostra Indústria Tèxtil, posant trabes al proveïment de matèries primes, dificultant el seu treball tant com pogueren, ajudant el màxim la Indústria Tèxtil de fora de Catalunya, comprant a l'estranger robes per a l'exèrcit, no sols teixides sinó àdhuc confeccionades, i per últim amb les famoses taxes de preus que no tingueren altra eficàcia que posar un ridícul enorme sobre els seus autors.

Segurament això era en gran part per inconsciència i per ignorància, com tantes altres coses, però no podem menys també de recordar unes paraules sentides en el mes de novembre del 1936 en el despatx del que era aleshores ministre d'Hisenda, Dr. Negrin, de llavis d'un del prohoms d'aquella hora: "Por la Industria Textil doblegaremos a Catalunya"; paraules que foren dites en resposta a la nostra petició insistent de matèries primes per a treballar per a l'exèrcit i per a l'exportació, paraules que la més elemental prudència obligà a tancar dins nostre però que restaren roents en el nostre esperit i que l'experiència posterior demostrà com eren seguides al peu de la lletra. En quant a la ignorància (ja endèmica) de l'organisme de l'Estat espanyol sobre la Indústria Tèxtil, hi ha un informe del "Instituto del fomento del cultivo algodonero", contestant una pregunta de la Sots-secretaria d'Economia sobre fórmules per a evitar la importació de cotó a Espanya, el qual és tot un monument

de tonteria i mala fe, i on es diu, entre altres coses pitjors, que pot suprimir-se aquesta importació, perquè Espanya, amb el Marroc i les colònies de Guinea, pot bastar-se a si mateixa en la producció del cotó en un termini de 8 anys. La Indústria espanyola consumia unes 400 mil bales anuals, i en 20 anys de cultiu cotoner en 5 o 6 províncies de les millors Espanya havia arribat a produir un màxim de 6 a 7 mil bales donant premis de 0'80 ptes. a 1'20 ptes. per Kg. de fibra produïda, quan el cotó americà a Barcelona oscil.lava entre 132 i 150 ptes. els 50 Kgs. impostos compresos!

Si això feien els "moros amigos", què no faran els altres? Encara que creiem que els senyors que redactaren aquest informe no són pas fora d'Espanya; si no fos així, hi ha la mateixa mentalitat.

* * *

Per veure les perspectives de la Indústria Tèxtil a Catalunya, cal analitzar un xic el punt on es trobava en el moment de l'entrada de l'exèrcit franquista i els factors que poden influir en algun aspecte del seu futur.

Abans que tot cal fer observar la complexitat de la Indústria Tèxtil catalana que no té parió amb cap altra, derivada de dos fets primordials: La varietat d'articles que produeix, que comprèn tota mena de productes, des del més senzill al més complicat, des del de qualitat més ínfima al de la més superior, el que fa que poquíssimes zones tèxtils del món puguin comparar-se amb Catalunya en aquest aspecte. (No és el nostre propòsit comentar aquest fet, que ens allunyaria de l'objecte del nostre treball, sols volem fer-lo constar).

El segon cas que volem comentar és la migradesa del mercat que té missió de servir, que fa que a Europa sols hi hagi cinc països (Polònia, Bulgària, Yugoslàvia, Rússia i Rumania) amb un promig de consum de matèries tèxtils per

habitant que sigui inferior al d'Espanya. En tot el reste d'Europa és molt superior. I encara en algun d'aquells països variaria la situació si podíem veure els articles manufacturats a mà amb matèries casolanes.

Aquests fets són contradictoris i gran part de la tragèdia de la nostra indústria és derivada d'aquesta contradicció.

Són molts el nostres compatriotes convençuts que la indústria catalana es antiquada i amb instal.lació dolenta. Com arreu del món, a part de Txecoslovàquia i Bèlgica, possiblement Catalunya té un tant per cent més elevat que cap altre país europeu de maquinària moderna (menys de 12 anys de vida) i amb instal.lacions de primer rengle; i si la comparem amb els països de fora d'Europa, està al nivell del Brasil i sota tan sols dels U. S. A. i el Japó.

Exceptuant Anglaterra i Suïssa, és el país d'Europa que té el tant per cent més gran per filatura fina de cotó, i sols Alemanya, França i Anglaterra superen en quantitat la producció de pentinat de la llana.

En fi, instal.lacions iguals y pitjors que les que generalment es veuen en els vells vapors de San Martí i el Poble Nou, se'n troben arreu del món, com a Catalunya es troben installacions (Bertran i Serra, de Manresa; Cuadras i Prim de Sabadell; Puig Carcereny, de Reus; Font i Vilasseca, de Vilanova, etc., etc.) que *poden servir de mirall* a qualsevol altre de dins i de fora.

En l'aspecte d'organització, devem dir amb sinceritat que no podem defensar-la. L'enorme trituració d'alguna de les seves branques fan pensar en la indústria cintera de Saint Etienne, o d'una part de la regió sedera de Lió, on cada màquina gairebé és de diferent fabricant. No obstant, sense arribar a les grans empreses d'altres països en la indústria cotonera passen d'una dotzena les cases amb mes de 50.000 pues i amb més de 800 telers, amb un conjunt de 5.000 telers automàtics. Una prova real de la vitalitat de la Indústria

Tèxtil catalana la tenim en els dos magnífics i memorables Congressos tècnics tèxtils celebrats, el primer a Barcelona l'any 1930, i el segon a Sabadell essent Conseller de Finances de la Generalitat Carles Pi i Sunyer, que el presidí.

Això fa que en la majoria de branques, la capacitat normal de producció de la Indústria Tèxtil catalana superi en més d'un 10 per cent la capacitat adquisitiva del mercat espanyol, i si a això hi afegim que el reste d'Espanya compta amb un 5 per cent del total de pues de filatura i de 14 a 16 per cent del de telers per a cotó; del 20 al 24 per cent de la indústria llanera, del 10 al 12 per cent de la sedera i més del 40 per cent de la del jute i cànem, tindrem ben clar el panorama clàssic de la Indústria Tèxtil catalana que, en crisi eterna, no ha pogut organitzar-se per a produir el màxim, sinó que ha hagut de basar la seva organització en la producció contínua d'articles nous i variats, a costa generalment, del preu, i algunes vegades (poques) de la qualitat.

Podem assegurar que fora dels anys de 1915 a 1919 en que treballà "a ple" el reste del que va de segle sempre ha produït d'un 30 a un 40% per sota de les seves possibilitats, i moltes èpoques amb els magatzems plens.

La vinguda de la República, amb el millorament de vida que prometia als pobres esclaus de gran part d'Espanya revifà un xic la Indústria Tèxtil, que ben aviat, però, tornà a decaure ajudant-hi molt la depressió fingida d'una bona part (no tots ni la majoria, però sí els més importants) de fabricants que la feien servir de ballesta per a atacar la República, però sobretot, i per a nosaltres més imperdonable, per a atacar el govern de la Generalitat.

L'any 34, el 35 i el 36 fins al Juliol, (sobretot després del 16 de Febrer) foren un veritable calvari per a la Indústria Tèxtil catalana. El mes de maig de 1936, la Generalitat, per mitjà de l'Institut contra l'atur forçós, convocà una conferència de totes les entitats oficials, patronals, obreres i tècniques

d'elements tèxtils, per tal de trobar solució a la gran crisi que travessava aquesta Indústria.

La conferència durà fins a primers de Juliol i després de moltes reunions, ponències, informes, notes i contranotes de tots els elements interessats en les quals es demostrà que la Indústria llanera anava fent la viu-viu, però la sedera, el gènere de punt, i sobretot la cotonera (la més important) sofrien un atur tan gran que en aquesta última passava d'un 40% de la producció normal, es prengueren acords, que s'anaven a posar en pràctica, probablement amb eficàcia, quan arribava el 18 de Juliol.

En aquest moment els magatzems de Catalunya estaven plens d'articles manufacturats, el valor dels quals sobrepassava els 300 milions, hi havia matèries primes (comptant 22 mil bales de cotó al port de Barcelona i al de Tarragona) per a treballar normalment durant tres mesos en la Indústria cotonera, i més de 6 en la llanera i sedera.

A part d'aquestes 22 mil bales (d'un valor aproximat d'un milió i mig de dòlars), la Indústria cotonera, degut principalment a la manera de funcionar el Centre de Contractació de moneda, tenia crèdits pendents amb l'estranger de prop de 3 milions de dòlars, sense comptar algunes quantitats pendents per altres concepts (productes químics, raió, llana, seda, etc.) que sumaven uns quants milers.

Els crèdits a cobrar, pendents en les zones que restaren sota el jou de Franco s'apropaven a 50 milions de pessetes (escrivim de memòria i no recordem quantitats exactes) que momentàniament devien considerar-se com a perduts.

Aquesta era a grans trets la situació de la Indústria Tèxtil catalana en produir-se la rebel.lió militar.

Com quedava en el moment d'entrar les tropes feixistes a Barcelona? Molt pitjor, com és natural després de 30 mesos d'una guerra exterior despietada i d'una guerra interior dura i criminal.

No volem parlar de tot el succeït durant aquests temps amb els productes tèxtils a l'Espanya controlada per la República, perquè fou una de les vergonyes més grans que els governs no sols consentiren, sinó que (amb ple coneixement de la causa ho podem dir) els impulsaren amb els seus desencerts; foren tants aquests darrers, i tan greus les seves conseqüències que per a parlar-ne caldria escriure un llibre, tasca que un dia o altre caldrà portar a cap. Però avui passem-ho per alt.

En començar el Febrer de 1939 hi havia a Espanya, entre Catalunya i València, en els magatzems del Comitè Industrial Cotoner, unes 25 mil bales de cotó, i, repartides entre les diverses fàbriques de Catalunya i Llevant, unes 8 o 10 mil més. El comitè comprador i distribuïdor de llanes tenia "nominalment" en el seu poder, entre les tres zones de Catalunya, Llevant i Centre, de 6 a 700 tones de llana. Les Indústries del raió i auxiliars estaven esgotades. El cotó, en poder del C. I. C. era compromès tot amb les diverses empreses que havien exportat per a reposar-los les primeres matèries emprades.

Els Stoks d'articles manufacturats en poder de les empreses havien disminuït en conjunt en un 60 o 70% (i més en la cotonera que havia fet exportació en una forta quantitat). D'aquesta enorme baixa, ¿quina part havia anat al consum, quina restava en poder dels comerciants i quina havia servit per a ajudar la causa republicana?

El consum aparent havia superat de molt el real i normal, ja que tothom en tota la zona republicana tenia roba per a molts mesos... menys els soldats a les trinxeres; "més de la tercera part (i restem curts) quedava en mans especuladores"; i una ínfima part havia servit al govern de la República per a produir divises (en total uns 2 milions i quart de dòlars) i una altra part imponderable havia volat en exportacions clandestines.

Si l'Economia espanyola hagués estat en mans capacitades,

la Indústria Tèxtil hauria pogut produir mensualment més d'un milió de dòlars "treballant" i aquells Stoks s'haurien pogut transformar, en més d'un 60%, en divises per a la República sense empobrir la Indústria, però els dirigents de l'Economia espanyola no feren més que destorbar.

Pel que diem es pot veure com era de difícil la situació d'aquesta branca de l'Economia catalana en finalitzar el Gener de 1939.

Tots els que hi interveníem en una o altra forma, consideràvem gairebé impossible que es redrecés amb els seus propis mitjans però érem uns quants que encara teníem confiança, si en el moment de finalitzar la guerra, "guanyant-la", es deixava exclusivament en mans competents i catalanes. Els fets han traït i tirat per terra les nostres esperances i les nostres il-lusions.

* * *

Avui ens pregunten: ¿quines perspectives veieu per aquesta Indústria que a Catalunya manté prop de 200 mil obrers, amb instal-lacions d'un valor que s'apropa als 1.000 milions de pessetes, i la producció dels quals sobrepassa els 1.200 milions de pessetes anuals?

Sincerament, cap perspectiva "immediata" bona. La zona dominada pels feixistes estava mancada de robes... però també estava mancada (i ho està encara), de mitjans per a comprar-ne; i totes les notícies que tenim són de que continua amb més rigor, sobretot com és natural, a Catalunya, el règim de taxes.

I un dia ens enterem per exemple de que la llana del país està taxada a 13 ptes. Kg., però els industrials que en necessiten l'han de pagar a 26 *a la mateixa entitat oficial encarregada de vendre-la a preu de taxa*. I la Indústria va sofrint les conseqüències, perquè amb totes les altres matèries succeeix el mateix.

Per altra part sabem que no han estat complerts els compromisos de reposició de les matèries exportades, cosa que haurà posat moltes empreses al caire de la ruïna; sabem que la retirada i persecució de l'exèrcit republicà, ocasionà danys irreparables a diverses fàbriques de les més importants; estem segurs que l'exportació haurà cessat perquè ni Alemanya ni Itàlia, països amb els quals competíem, permetran que s'exportin productes tèxtils allà on poden exportar-n'hi ells; això si no obtenen franquícies per invadir el mercat espanyol, cosa molt possible degut a la mentalitat que "sempre" ha dominat els govers d'Espanya i els seus servents.

Mancada de primeres matèries, sense capital per a comprar-ne, amb algunes instal-lacions enrunades, amb escassetat d'elements tècnics, amb la malavolença de tots els elements oficials i els que voldran fer-s'hi amics costi el que costi, i amb una sèrie de vicis adquirits durant 30 mesos de guerra i de "straperlos", la Indústria Tèxtil catalana passarà hores duríssimes.

Però tenim confiança que sortirà vencedora. Coneixem els elements humans que intervenen en ella, patrons, tècnics i obrers i tenim una fe cega que dins uns quants anys, la nostra Indústria Tèxtil serà tan floreixent com permetin les circumstàncies de la vida nacional, i representarà en l'economia catalana, un valor igual o superior al que representava en Juliol de 1936.

Dos perills hi havia per a Catalunya; potser hi són encara: l'haver-se de subjectar a una direcció estrangera i el desplaçament forçós o "voluntari" a altres regions.

En quant al primer, estant en un camp de França, ens anunciaren que alguns tècnics alemanys ja havien pres possessió d'algunes direccions en la Indústria. No poguérem menys de somriure i contestar: "Deixeu-los". No hi ha cap tècnic alemany capaç de fer córrer la Indústria Tèxtil a Catalunya si els catalans no ho volen; i us asseguro que els que

hi vagin trobaran dificultats per a entrar als despatxos barcelonins i més d'un prendrà banys involuntaris en les rescloses del Ter, del Llobregat o del Ripoll.

En quant al segon és un perill amb el qual no hem cregut mai. Coneixem com es desenvolupa la Indústria Tèxtil fora de Catalunya i si bé alguns nuclis com Alcoy, Elche, València, Castelló i altres menys importants es van desenvolupant al mateix pas que Catalunya, amb jornals que no arriben ni al 60% dels jornals catalans, també sabem de fàbriques com la "Industria Malagueña" de Màlaga, amb 30.000 pues i més de 1.000 telers de cotó, que no ha pogut veure mai la seva fàbrica totalment engegada, com la de Cabezón de la Sal, que fins ara no ha servit més que per a fer bonic i "épater" els muntanyesos; i coneixem molts industrials que s'arrenquen els pocs cabells que els queden i es penedeixen d'haver-se deixat enredar alguna vegada pels mirallets dels jornals baixos, jornades de més hores i menys impostos, i haver desplaçat les seves indústries fora de Catalunya. De 1920 a 1930 en sortiren algunes; la majoria han tornat a casa.

Tenim una fe cega en el renaixement de Catalunya i en la seva victòria i llibertat final; i estem convençuts, potser per l'amor immens que per ella sentim, que en aquesta victòria, la Indústria Tèxtil hi tindrà un lloc de primer rengle.

Mèxic, Gener de 1940.

Salvat-Papasseit

Temes de la seva poesia

Per *L. FERRAN DE POL*

El Patriotisme

Salvat-Papasseit no estima la seva pàtria per la sola raó de que és la seva. Una motivació tan mesquina no escauria al seu vast idealisme. En el ja esmentat poema *Prometença,* es troben unes paraules reveladores de l'arrel patriòtica de Salvat. Diu:

Lluitaria qui sap per quina ampla bandera

La bandera que assenyali el camí al poeta ha d'ésser, doncs, una *ampla bandera,* ha d'ésser una bandera de justícia, una bandera que empari un ideal humà, una bandera sota la qual l'impuls devers el combat sigui justificat abans per motius d'amplitud ideal.

Acceptada aquesta premisa que la seva honradesa humana es planteja, afegeix:

Però millor que fos la de la meva terra

La de la seva terra, que és bandera de ressurrecció d'un poble, de rebel.lia justa i de promesa d'una nova vida. Ja en el terreny ferm de la bona causa s'exalta en un cant a les:

quatre barres de sang
l'or del cor que voleia

L'origen ponderat, fred, fill d'un raonament serè, del seu patriotisme el fa d'una consistència contra la qual res no preval. Tant és així que quan ell, en la lucidesa de la inspiració, aconsella als catalans:

preneu els estres de viure en combat

és que ha comprès que el remei de Catalunya és passar de la *consciència*—tan cara als nostres tractadistes polítics—a *l'acció*. Dit sigui això contra la manca d'esperit actiu, conseqüència de la falta d'un veritable pensament català capaç de traduir-se en obres i de resoldre les qüestions vitals (economia, treball, cultura, etc.). Ara bé, descobrir el secret del nostre fracàs no és prou. Cal cercar el remei i el remei ens el dóna Salvat-Papasseit:

preneu els estres de viure en combat

Ens cal submergir-nos en les nostres realitats a fi d'extreure'n una alta lliçó. "La filosofia més important de cada nació és la seva pròpia, per bé que sigui molt inferior a les imitacions de filosofies estranyes", diu Ganivet. Arribar a formular les bases d'aquesta filosofia, d'aquest sentit total i superior dels nostres problemes és una tasca que no pot ajornar-se. Com ens deia Carner en una conversa íntima no fa molts dies, el catalanisme és una causa gloriosament impopular, hem d'ésser catalans no contra aquest o l'altre país sinó contra tot el món. La interpretació correcta d'aquestes paraules es troba, no en el cultiu d'un esperit agressiu, sinó simplement en una afirmació total de la nostra nacionalitat. Mentre no es faci així la pàtria no pot ésser alliberada del provincianisme. Si el catalanisme no es decideix a passar de la *consciència* a *l'acció*, si no gosa córrer el risc de cercar la viabilitat real d'una pàtria que no pot viure eternament com a idea pura, els futurs esdeveniments polítics i socials ens trobaran tan impreparats per a la lluita com ens

hi trobà l'alçament dels militars espanyols l'any 1936. La culpa aleshores no fou dels qui, amb audàcia, s'imposaren, sinó dels qui, temorencs, s'estimaren més que la nació visqués en aparença a donar la batalla per la seva vida o mort veritable.

Quant als elements conservadors, als quatre reductes suprems de l'esperit nacional de Catalunya—en paraules de Ferran Soldevila—o sigui: terra, tradició, idioma i ciutat, sols la darrera és oblidada per la clarividència del poeta.

La invocació a la terra pren en els llavis del nostre autor un to idolàtric impressionant:

> Guardeu la terra els pagesos germans,
> guardeu—beseu-la amb delit, pam a pam

La terra és així invocada d'una manera total: no sols la matèria passiva, física, sinó també el nexe vivent entre la terra i la pàtria—els pagesos germans—veritable fang actiu, pensament de la terra a la que fan fruitar generació darrera generació.

La lloança a les dones catalanes és una manera reeïxida de personificar la tradició:

> Vosaltres, dones, heroiques com mai,
> sigueu valentes que l'empresa és gran:
> les nostres filles que aprenguin l'afany

La dona és una mena de camp vivent en el qual el dipòsit de la tradició està enfonsat en el més profund: en els cants de bressol, en els jocs d'infant, en les rondalles escoltades de llavis dels passats dins el clos de les velles masies cruixidores. I remarqueu que, d'una manera precisa, s'encomana a les filles que siguin les conservadores i transmisores del nostre afany. El paper conservador de la dona—en l'alt sentit de la paraula—és encoratjat pel poeta el qual sap que ella és

sempre la representació més delicada i forta alhora d'allò que d'etern tenen els pobles.

Finalment, l'idioma se'ns presenta en una vinculació mística plena de suggerències. Així com tot prec és, per si mateix, un acte de fe, de creença en quelcom o en algú més alt, així mateix un prec en el propi idioma és un acte de fe religiós i patriòtic alhora:

Per Catalunya reseu català

No és sols en el prestigi i en el pes—viu o mort—de les coses que han estat on Salvat-Papasseit troba motius per al seu patriotisme. Ell no pot oblidar que un país o no és res o, com ha estat dit, és una empresa futura. Es per això que desitja i vol:

—de nou la història que ens vegi avançant—

Avançar, tanmateix, no és prou. Es necessari un esforç per a superar-nos:

volguem ésser-hi entre els pobles més grans

L'ambició del poeta no és sols ésser—l'etern problema sempre plantejat i ajornat fatalment per Catalunya—sinó retrobar la nostra existència amb l'alta finalitat de conviure en pau entre els pobles més grans. Aquesta afirmació és, a la vegada, una decidida afirmació de la capacitat de Catalunya i, també, la negació rotunda del que avui dóna la grandesa als pobles: quilòmetres quadrats de terreny, intensitat de població, nombre i poder dels enginys de guerra, etc. Es una ardida defensa del dret dels pobles—que no es mesuren amb canes de betes-i-fils—a disposar de llurs propis destins.

Fins aquí el patriotisme de Salvat-Papasseit té un caracter afirmatiu, d'amor, d'encoratjament. Però també sap manifestar-se en paraules d'odi, de negació i de blasme. Es a

Castella—beneficiadora i dirigent de la política ibèrica—a qui s'adressa:

Terra dels terços petjadors de lleis

Les dissorts de la pàtria són atribuïdes a l'ambició de domini castellà damunt la totalitat dels pobles ibèrics. Els sons més familiars a les orelles catalanes són:

sorolls de focs i esperons . . .

Focs i esperons estrangers destinats sempre a ofegar tot bri d'independència. Focs i esperons que són un punyent resum de la història de Catalunya en els darrers segles. D'una manera clara remarca la indiferència del dominador, el qual:

té la sordera de massa escoltar-se

Mentre, com a contrapès:

la veu dels ibers és ronca d'ofec

I més avall, la desolació d'uns mots que són gairebé la certitud de la incapacitat íntima dels enemics de la pàtria per a posar un final de justícia a les vexacions:

i ella no els sent: només vol revolcar-se

El Treball

La vida és alegre—hem vist no fa molt—segons la visió que en dóna Salvat-Papasseit. Aquest gaudi de viure no perd el seu encant en el treball de cada dia. Al contrari. Hi ha un joiós afany de creació en el treball dels homes.

No coneixem cap poema català que canti amb més encert ni amb més força el ritme de la gent enfeinada. *Cant dels Oficis* podria titolar-se el poema que Salvat, més humil, s'acontenta amb anomenar: *L'Ofici que més m'agrada.*

Comença el poema amb un cant als fusters, els quals:

de cada suada deu finestres ja han tret

Són homes que, amb el poder màgic del treball, saben obrar miracles:

Gronxada d'encenalls et munten una taula

Però, amb tot, no es donen cap importància. El poeta els fa desaparèixer d'escena en un mutis silenciós, damunt una catifa de:

serradures de color de mantega

I tot seguit els manyans:

oh, els manyans!

No es pot estar de cridar el poeta. Són aquells homes que:

de picar mai no es cansen

Són els enfeinats que:

. . . s'embruten els dits;
però fan unes reixes i uns balcons que m'encanten
i els galls de les teulades
que vigilen de nits.

Tot seguit el port, el port que és per a Salvat lloc de somni o refugi de misèria, però també sojorn de treball venturós. Al dic treballen els calafats i:

tot el Port se n'enjoia
car piquen amb ressò
i es diu si neix un peix a cada cop que donen

Hom veu els calafats damunt el costellam dels vaixells en construcció, hom percep l'olor del quitrà que fumeja dins les grans calderes. No és que Salvat sigui minuciós en la des-

cripció. El seu art consisteix sovint en suggerir, en obrir una finestra ideal per on el lector s'aboca a la contemplació de coses que, amb tot, no han estat dites. El concepte *blancor* és el dominant en les paraules següents, malgrat no haver estat pronunciat:

Veiéssiu les gavines
com els duen claror

Exemples semblants podrien ésser presentats en abundància com a prova del valor sobretot suggerent de la poesia del nostre autor.

El cant de Salvat no s'atura als molls. Bé diu ell que:

encara hi ha un ofici
que és ofici de festa:
el pintor de parets

Els treballadors cantaires per excel.lència són fidelment retratats en unes ràpides pinzellades de mà de mestre:

si no canten abans no et fan una sanefa,
si la cançó és molt bella deixen el pis més fresc

La indumentària tacada en mil llocs es converteix per boca del poeta en un vestit de festa:

tots porten bata llarga
de colors a pleret

El *Cant dels Oficis*, reprèn vigoria. El poeta guarda encara el seu doll de simpatia per una altra mena de treballadors:

i encara més
si us deia l'ofici de paleta

No de qualsevol paleta, car Salvat reserva la seva admiració—artista com és—solament per a[l]s qui han assolit la mestria. Per això remarca:

de paleta que en sap
i basteix aixoplucs

Aquests treballadors són per als ulls meravellats del poeta una mena de bruixots que:

el mateix fan un porxo que una xemeneia
—si ho volen,
sense escales,
pugen al cap d'amunt

Miradors de bellesa són creats per aquests obrers:

fan també balconades que hom veu la mar de lluny
—els finestrals que esguarden tota la serralada

Mentrestant la humilitat dels obrers és remarcada en uns mots entendrits:

van en cos de camisa com gent desenfeinada

La glosa final apunta la omnipotència dels productors que, com déus veritables, creen del no res:

Oh, les cases que aixequen en un obrir i tancar d'ulls!

Un cant com aquest al treball sols podia donar-se a Catalunya, sota un paisatge de llum, on les gavines són llànties vives que il.luminen el treball dels homes, on cada obrer és cantat com un déu que converteix una gronxada d'encenalls en una taula o que és capaç de muntar un tros de ferro en un graciós gall de teulada o que pot aixecar una casa en un tancar i obrir d'ulls. El puixant individualisme català divinitza l'obrer en comptes d'amuntegar-lo en masses en les quals naufraga la personalitat; es complau en isolar-lo, acarat a la seva feina, i el converteix d'obrer en artista i de proletari en lliure menestral. Aquest sentiment davant el treball el pot entendre i sentir tot català per la senzilla raó que el porta

dins l'ànima en una sàvia barreja dels conceptes de treball i llibertat, i dels de solidaritat humana i d'amor a la pròpia personalitat. Aquesta reacció optimista davant el treball és natural, espontània, i no té res a veure amb l'esperit trist, bíblic, fatal, propi d'altres pobles. La nostra solució social —com tantes d'altres—cal no esperar-la de fora, la portem dins cadascú de nosaltres i l'única cosa que s'ha de fer és procurar fer-la sortir a la llum sense prejudicis ni egoismes.

Salvat-Papasseit és un artista complet. No mira el món des d'un sol punt de vista sinó que l'estudia en tota la seva extensió i profunditat. El seu cant als enfeinats—cant alegre, optimista, a la catalana naturalment—no podia oblidar la creu de la medalla. Veritable poeta proletari no negligeix els derrotats, els qui, en totes les ciutats del món, vaguen d'ací d'allà, sense aixopluc, sense la joia de treball, sense el conhort d'unes mans amigues. Es per això que en el seu *Nocturn per a acordió,* comença amarat d'una simpatia infinita devers els treballadors:

Heus aquí: jo he guardat fusta al moll

Aquestes paraules equivalen a dir-nos que està preparat a comprendre-ho tot. Seguidament una amable censura als nostres ulls eternament closos a l'angoixa aliena:

vosaltres no sabeu
què és
guardar fusta al moll

Es com si ens digués, vosaltres no sabeu què cosa és sofrir. En canvi, ell pot parlar de misèria, car:

. . he vist la pluja
a barrals
sobre els bóts

Diu, i, així, dibuixat ja el paisatge desolat d'un moll sota

la pluja, està en disposició d'acompanyar-nos fins els cataus de la misèria. Ha vist:

. . . dessota els taulons arraulir-se el preu fet de l'angoixa

Immediatament suavitza l'espectacle dels miserables refugiats sota el fustam, en una enumeració de materials nobles:

sota els flandes
i els melis,
sota els cedres sagrats

La seva descripció avança ara compadida del desempar dels homes:

Quan els mossos d'esquadra espiaven la nit
i la volta del cel era una foradada
sense llum als vagons

Torna a nosaltres el paisatge nocturn i la sensació oprimment de la fosca. Però l'home es defensa sempre d'una naturalesa hostil; per això és home:

i he fet un foc d'estelles dins la gola de llop

Es defensa del fred, de l'abandó total. Encén un foc, dins la fosca del seu amagatall que dissipi tenebres i simuli la tebior d'una llar. Aleshores torna a repetir-nos el retret amical:

vosaltres no sabeu
què és
guardar fusta al moll

Al seu entorn, al voltant del calor del foc i de la tebior de la seva simpatia humana:

totes les mans de tots els trinxeraires
com una farandola
feien un jurament al redós del meu foc.

Totes les mans de tots els trinxeraires s'apropen al foc que ell ha encès. Aquesta imatge viva, colpidora, de mans buides de tot empar que s'apropen al foc ens fa pensar. Què ha volgut dir el poeta? Creiem que hi ha quelcom més, en aquestes paraules, que una bella imatge poètica. La creiem una al.lusió, d'altra part transparent, a la força dels miserables quan s'agermanen a l'escalf d'un ideal comú, a l'aspiració humana devers la llum i la tebior d'aquells que res no tenen sobre la terra.

I era com un miracle
que estirava les mans que eren balbes

El desempar del paisatge torna a planar damunt el ramat de famolencs:

I en la boira es perdia el trepig

Després martelleja encara la nostra comoditat desentesa:

Vosaltres no sabeu
què és
guardar fusta al moll

Salvat-Papasseit extreu poesia dels moments i de les coses i dels homes més allunyats de l'ambient poètic segons la concepció convencional. Ha bastat a Salvat obrir davant el món uns ulls comprensius i meravellats, com d'infant, per a crear autèntica a despit de temes difícils que podrien precipitar a poetes menys dotats que ell, devers la banalitat, la sensibleria o la demagògia.

Mèxic, Febrer de 1940.

Petita antologia

Prometença

Escolta amada meva
si jo anava a una guerra
portaria l'espasa com els guerrers d'abans
duien l'arc de sagetes

lluitaria qui sap per quina ampla bandera
—però millor que fos la de la meva terra:
quatre barres de sang
l'or del cor que voleia

muntaria un cavall de crinera lluenta
i el meu nom s'alçaria
més alt que la congesta

el meu casc

com l'estel.

prendria les ciutats
i llurs noies vindrien a rebre'm

no sabria tornar
si tornar no podia amb l'espasa florida.

El Somni

Guardeu la terra els pagesos germans
guardeu—beseu-la amb delit, pam a pam:
ara amb nosaltres marins i gojats
per Catalunya, els vaixells salparan.
Guardeu la terra els pagesos germans.

De cara al món altra volta, i firam!
les gestes nostres no temin la mar:
—qui duu senyera els dofins li fan pas.
Per Catalunya un bell nom voleiant
de cara al món altra volta, i firam!

Fornits atletes, a proa s'hi cap,
deixeu l'Estadi pels fadrins que es fan.
Preneu els estres de viure en combat
Per Catalunya; Una passa endavant!
Fornits atletes a proa s'hi cap.

Vosaltres, dones, heroiques com mai
sigueu valentes que l'empresa és gran:
les nostres filles que aprenguin l'afany.
Per Catalunya reseu català,
vosaltres, dones, heroiques com mai.

Per Catalunya, els fanals ben endalt
volguem ésser-hi entre els pobles més grans;
Fendim les ones, tal guerrers d'abans;
—de nou la història que ens vegi avançant—
fendim les ones, tal guerrers d'abans.

Ampla és Castella

Ampla és Castella, i com un palmell
té la duresa d'aixecar l'espasa:
el braç és las i no el mena el cervell
la gola és seca i la set no li passa.

Terra dels terços, petjadors de lleis
que imposaven amb sang llur llei estranya.
Ampla és Castella, sepulcre de reis
malavirança a la Marca d'Espanya.

Sota els pollancs l'ombra encara es marceix
del mal que ha fet amb la seva tonada:
sorolls de focs i esperons, i l'escreix
amb què els sorolls soterraren l' estada.

Ampla és Castella, el seu ressò un gemec,
té la sordera de massa escoltar-se:
la veu dels íbers és ronca d'ofec
i ella no els sent: només vol rebolcar-se.

L'ofici que més m'agrada

Hi han oficis que són bons perquè són de bon viure,
mireu l'ésser fuster:
—serra que serraràs
i els taulons fan a miques,
i de cada suada deu finestres ja han tret.
Gronxada d'encenalls et munten una taula;
si ho vols, d'una nouera te'n faran un cobert.
I caminen de pla—
damunt les serradures de color de mantega.

I els manyans oh, els manyans!
de picar mai no es cansen:
pica que picaràs i s'embruten els dits;
però fan unes reixes i uns balcons que m'encanten
i els galls de les teulades
que vigilen de nits.
I són homes cepats
com els qui més treballin.
I al dic? oh, els calafats!
tot el Port se n'enjoia
car piquen amb ressò
i es diu si neix un peix a cada cop que donen
—un peix cua daurada, b'aus d'escata per tot.
Penjats de la coberta tot el vaixell enronden;
veiéssiu les gavines
com els duen claror.

I encara hi ha un ofici
que és ofici de festa el pintor de parets:
si no canten abans no et fan una sanefa,
si la cançó és molt bella deixen el pis més fresc:
un pis que hom veu al sostre
que el feien i cantaven:
tots porten bata llarga.
de colors a pleret.

I encara més
si us deia l'ofici de paleta:
de paleta que en sap
i basteix aixoplucs.
El mateix fan un porxo que una xemeneia
—si ho volen
sense escales,
pugen al cap d'amunt;

fan també balconades que hom veu la mar de lluny
—els finestrals que esguarden tota la serralada;
i els capitells
i els sòcols
i les voltes de punt.

Van en cos de camisa com gent desenfeinada!
oh, les cases que aixequen d'un tancar i obrir d'ulls.

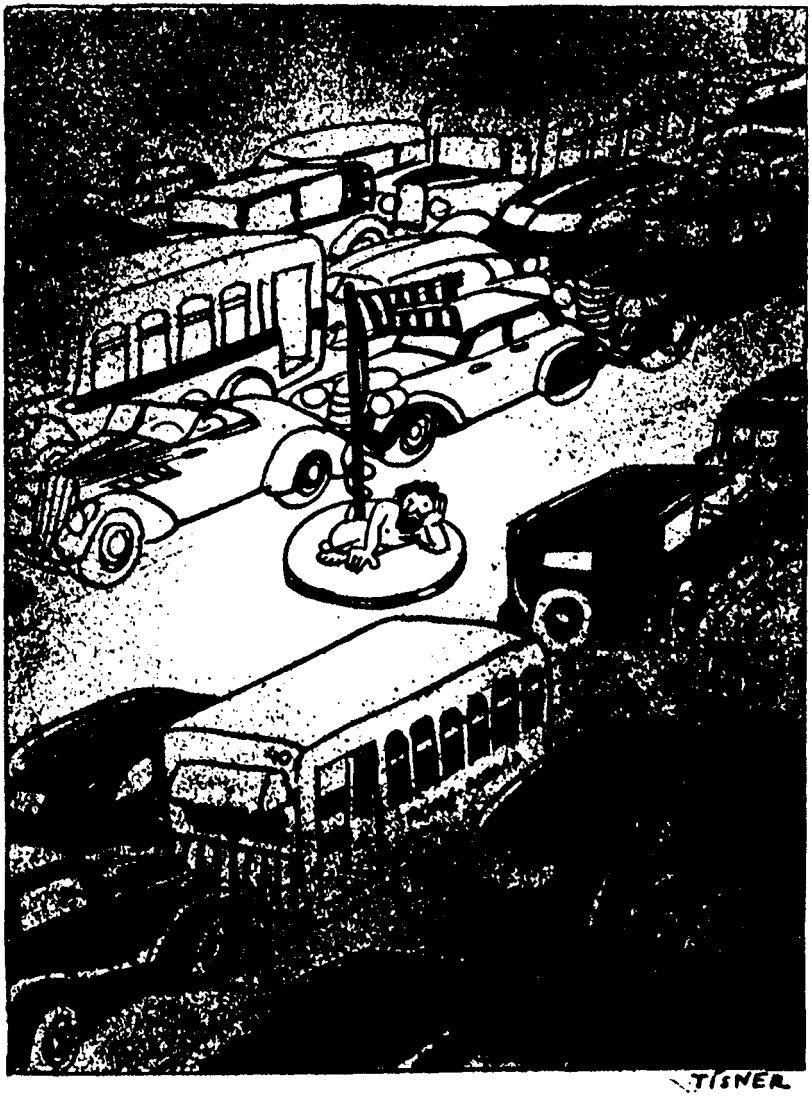
Nocturn per a acordió

Heus aquí: jo he guardat fusta al moll.
Vosaltres no sabeu
què és
guardar fusta al moll:
però jo he vist la pluja
a barrals
sobre els bots,
i dessota els taulons arraulir-se el preu fet de l'angoixa;
sota els flandes
i els melis
sota els cedres sagrats.

Quan els mossos d'esquadra espiaven la nit
i la volta del cel era una foradada
sense llums als vagons:
i he fet un foc d'estelles dins la gola de llop.
Vosaltres no sabeu
què és
guardar fusta al moll:
però totes les mans de tots els trinxeraires
com una farandola
feien un jurament al redòs del meu foc.

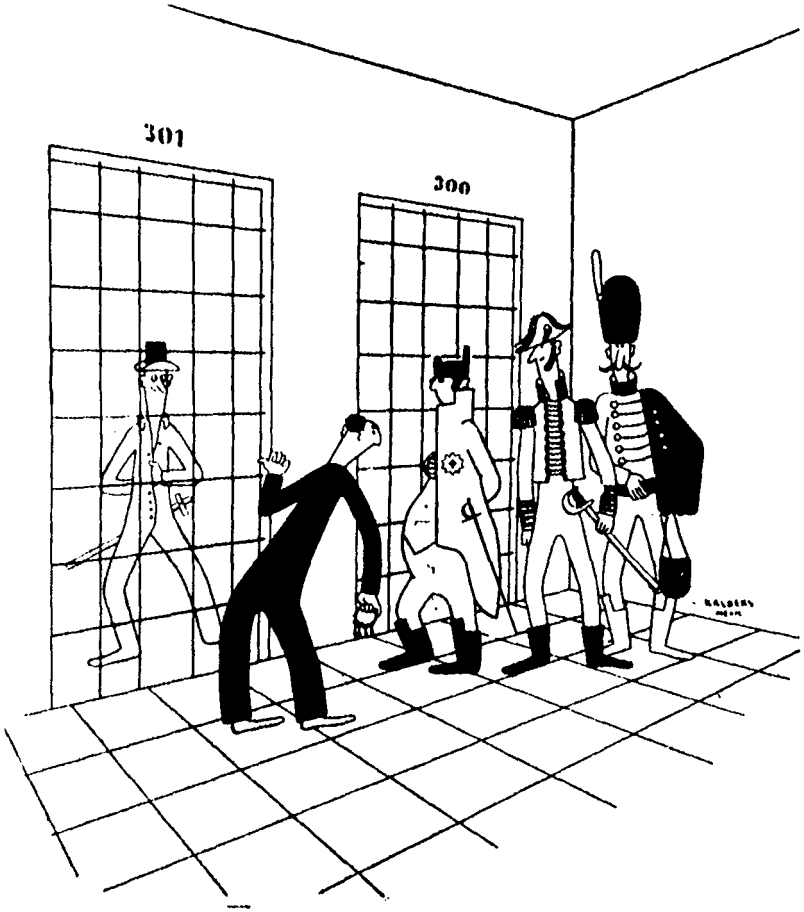
I era com un miracle
que estirava les mans que eren balbes.

I en la boira es perdia el trepig.
Vosaltres no sabeu
què és
guardar fusta al moll.
Ni sabeu l'oració dels fanals dels vaixells
—que són de tants colors
com la mar sota el sol;
que no li calen veles.

Naufragi a plc ... Mèxic, D. F.

L'HUMOR CATALA

L'EMPERADOR VISITA EL MANICOMI

—Y aquest què té?
—Es pensa que és Napoleó, majestat.
—Aquest home és boig!

CRONIQUES

De Nova York estant

La missió Taylor i el procés del "Christian Front"

Per *NEW YORKER.*

La recepció de Mr. Myron C. Taylor al Vaticà, amb diplomàtica i eclesiàstica cerimònia, com "representant especial" del President Roosevelt, ha vingut a establir un precedent simptomàtic en les relacions entre la República de Washington i la Santa Seu. Després de 160 anys de fredor i allunyament entre el Vaticà i Washington, la gran democràcia nordamericana, predominantment protestant, ha "reprès", almenys extraoficialment, unes relacions que pràcticament mai no havien existit.

El moment no podia ésser menys inoportú. Així ho consideren i en protesten més de 15,000,000 d' americans de les sectes o denominacions protestants dels Baptistes, Luterans i *Seventh-Day Adventists*, els quals temen que el *rapprochement* Vaticà-Washington sigui l'inici del reconeixement formal del Papat. Milions més d'americans, molts d'ells membres d'altres religions o sense religió, participen dels mateixos escrúpols.

"Les activitats polítiques de l'Església de Roma"—diu editorialment el *Christian Science Monitor*, de Boston, un dels diaris més prestigiosos dels Estats Units—"com l'ajut prestat a Franco pel Vaticà durant la guerra civil espanyola, són vistes amb desconfiança per aquells que han observat la força del pensament feixista en comunitats com Quebec i certes repúbliques de l'Amèrica llatina".

Molts observadors no deixen, en aquests moments, de pen-

sar en les possibles derivacions del procés pendent contra 17 individus membres de l'organització antifeixista *Christian Front*, el quals s'acusa d'activitats subversives contra el govern dels Estats Units.

Aquests 17 individus, tots ells joves—cap d'ells passa dels 40 anys—als quals les autoritats federals ocuparen un petit arsenal d'armes i municions i certa quantitat de cordita i altres matèries explosives, no són, rigorosament parlant, més que una mena de politxinel-les, els fils dels quals estiren algunes personalitats, les quals, per espai de dos o tres anys, i particularment durant la guerra civil d'Espanya, per mitjà de la ràdio, la premsa i la tribuna pública, han estat abusant de la llibertat de paraula i d'opinió tradicional en aquesta democràcia, propagant els sistemes totalitaris i àdhuc l'enderrocament del sistema constitucional republicà federal, "encara que això s'hagi d'efectuar *a la manera de Franco*, com proclamà, no fa gaire temps, el famós capellà de Detroit, Charles E. Coughlin, *leader* del moviment totalitari, antidemocràtic i antisemita dels Estats Units, pomposament anomenat *Social Justice*.

La influència que aquest clergue tingué en l'opinió pública nordamericana per mitjà dels seus discursos per la ràdio—escoltats cada diumenge per milions de persones—contra la causa dels republicans espanyolas durant la guerra civil, fou immensa. Fou tan aclaparadora, en efecte, que no hi ha pas cap dubte que aquesta propaganda va ésser una de les causes primordials que més pesaren contra la suspensió de la llei que prohibia l'expedició i venda de materials de guerra a l'Espanya republicana.

Es indubtable, a més a més, que Coughlin no parlava solament per compte propi, sinó que era també el portantveu dels *leaders* de la campanya contra l'Espanya republicana, entre els quals hi figuraven personalitats de prominència entre els elements reaccionaris del clergat catòlic dels Estats Units.

Es molt possible que a mesura que es coneguin els detalls d'aquesta conspiració recentment descoberta pel FBI (Bureau d'Investigació Federal) durant el procés d'aquests 17 presoners, si és que les autoritats federals volen anar al fons de

la qüestió, hauran de sortir a la llum, fatalment, les boiroses activitats dels veritables instigadors de la campanya pro-Franco als Estats Units, la qual fou de tan desastroses conseqüències per a la causa de la República espanyola. I és per aquest motiu que el descobriment sensacional del FBI és de tan cabdal interès per tots els que ací lluitaren inútilment durant tres anys en favor del sosteniment de les institucions democràtiques d'Espanya.

Ja han començat a sortir en les columnes de la premsa diària i molt particularment la setmanal de filiació liberal, com *The New Republic*, *The Nation*, etc., els noms d'alguns notables franquistes nordamericans, entre ells el de Mr. Ogden Hammond, ex-ambaixador a Espanya, i el de Mr. Merwin K. Hart, autor d'un llibre apologètic de Franco, el qual porta el significatiu títol de *America Look at Spain*, i president de *l'American Union for Nationalist Spain*. La influència d'aquests homes i d'altres ha d'haver estat decisiva en els afers i les intrigues dels nacionalistes espanyols en les altes esferes de Washington, i és això justament, el que dóna més relleu i interès a la propera investigació del FBI.

Per altra part comença ja a evidenciar-se el fet d'una imminent escisió entre les dues branques del clegart catòlic dels Estats Units: la representada pels elements liberals, els quals tenen per portantveu en la premsa el setmanari *The Commonweal*, i la representada pels reaccionaris de la revista *America*, controlada pels jesuïtes i l'aristocràcia clerical reaccionària, la qual aprova les dictadures corporatives d'Itàlia, Espanya i Portugal.

Tan íntimament està lligat el predicador de la ràdio, Charles E. Coughlin, rector de la capella de *Little Flower*, de Royal Ooak, poblet situat a poca distància de Detroit, amb les activitats dels grups feixistes *Christian Front*, *American Patriots*, *Silver Shirts*, *German - American Bund*— el secretari general del qual, Fritz Kuhn, és ja a la presó per apropiació de diners d'aquesta organit-

zació—els pro-franquistes nordamericans, com l'esmentat Hart i altres que fatalment hauran de sortir durant el curs del procés dels 17 *crackpots* (tocats del bolet), que els reports d'aquesta investigació hauran de figurar, forçosament, com un document històric d'internacional trascendència i de particular interès per als futurs cronistes i comentadors de la desfeta espanyola.

La polemica a l'entorn del descobridor de Nordamerica

La nota publicada pel nostre estimat col.laborador J. Ventura Sureda al "The New York Times" la traducció de la qual vàrem donar en el número anterior, ha incitat a Alberto C. Bonaschi—un americà descendent d'italians, actualment membre de la Junta d'Instrucció de Nova York—a refusar la tesi sustentada pel nostre amic, en un article publicat a l'esmentat diari i amb arguments que gosaríem titllar de molt poc convincents.

En el moment en què un recent llibre de Salvador de Madariaga ha ressucitat la polèmica sobre l'orígen de Colom, afirmant que aquest "és fill d'una família de jueus catalans residents a Gènova" la polèmica entorn de John Cabot i el seu orígen català, no deixa d'ésser un motiu altament interessant per a tots els catalans, donada la importància històrica del fet i la novetat del tema.

L'ARTICLE DE BONASCHI

Heus ací la teoria que sustenta Alberto C. Bonaschi:

"La tesi sustentada per J. Ventura Sureda en una recent edició del *The New York Times* que John Cabot havia nascut a Catalunya, està basada, al meu entendre, en suposicions que no resisteixen l'evidència dels fets.

"Ventura Sureda fa l'afirmació que *un escriptor, en el setmanari "News from Rome", italianitzà el cognom Cabot per Caboto.* Justament el contrari és cert. El descobridor de Nordamèrica fou l'italià Caboto des de fa 463 anys, cabalment des del 28 de març del 1476, que és la data que porta el document que li fou lliurat amb el cog-

nom de Caboto, com il.lustre ciutadà de Venècia.

"Aquest document es conserva en els arxius d'aquella ciutat. Giovanni Caboto visqué, en els seus darrers anys, a Anglaterra i fou allà on el seu cognom sofrí l'amputació, convertint-lo en "Cabot".

"En establir una connexió entre el cognom i altres variacions que apareixen en documents catalans, Ventura Sureda troba que *els cognoms genovesos de Cabutius, Cabutus, Cabutto, Cabuto, Caputo i Cabuto, poden perfectament ésser uns derivats de Cabot.* No cal pas posseir un coneixement massa profon de l'arbre genealògic d'aquests cognoms genovesos per a fer-se càrrec de la poca consistència d'aquesta afirmació. I veurem igualment com el cognom Cabato correspon al de Caboto.

"Estic perfectament al corrent del que Ventura Sureda anomena una *suficient prova documental*, de la Biblioteca Nacional de París. El més important document que s'hi refereix—el Mapa-Mundi o planisferi—es diu haver estat dibuixat o publicat sota la direcció de Sebastià Cabot, el fill de Joan, en 1544 i venut pel govern francès en 1894 per 1,000 dòllars. Aquest és precisament el mapa esmentat per Ventura Sureda com *dibuixat principalment amb dades facilitades pel pare de Cabot que tenia especial cura en què apareguessin noms catalans en nomenclatures geogràfiques.*

"Tot l'argument amb què Ventura Sureda recolza la seva teoria, referent als mots en idioma català, que per cert són relativament poc nombrosos, consisteix en el fet que el petit port de Canet de Mar, prop de Barcelona, és clarament llegible; però negligeix d'esmentar algunes altres localitats no catalanes, petites o sense gaire importància, que també apareixen en l'esmentat mapa.

"D'altra banda, la importància d'aquest planisferi ha estar, en certs casos, posada en dubte i qualsevol teoria que relacioni Sebastià Cabot amb aquest mapa o que pretengui que ha estat dibuixat per ell o publicat per ell o sota la seva autoritat, és tan fora de lloc que sorprèn que pugui ésser considerada com una prova documental evident en un assumpte tan a l'abast d'ésser comprovat. Quant a d'altres documents referents a les aventures dels

dos Cabot, que existeixen a la Biblioteca Nacional de París, o tenen una relació molt poc íntima amb aquest assumpte o no aporten cap nou argument a favor de la tesi sustentada per Ventura Sureda.

"No posseeixo una documentació de primera mà referent al que contenen els arxius catalans sobre la matèria, però si he de jutjar pel que he llegit dels documents que aquells contenen, no hi trobem ni una espurna de prova evident que ens demostri que John Cabot fou nat a Catalunya o que la seva família és orginària d'allà.

"Abans d'acabar la discussió amb Ventura Sureda, he de transcriure dos documents històrics—el primer espanyol i el segon anglès—ambdós contemporanis d'un dels darrers Cabot.

"El primer consisteix en una lletra contiguda en el primer volum de la "Relació de papers d'Estat espanyols", vol. I, pàgines 176-177, que es conserva a l'Arxiu de Simancas. La lletra és del protonotari espanyol D. Pedro de Ayala, resident a Londres, adreçada a SS. MM. Ferran i Isabel, i està datada el 25 de juliol del 1498, és a dir un any abans del descobriment de Nordamèrica per John Cabot, la qual facilita molta informació sobre la proposició de Cabot per a un segon viatge d'exploració. D'ella n'extraiem aquestes frases: *He vist el mapa que ha fet el descobridor, que és un genovès com Colom... El poble de Bristol ha equipat vaixells per a ésser despatxats a la recerca de les illes del Brasil; a més a més les Set Viles han pres l'acord d'atorgar llur protecció a aquest genovès... El genovès ha continuat el seu viatge...*

"El segon document a què vull referir-me és la Compilació John Stow: *The Chronicble of England from Brute unto this present year of Christ*, 1580, publicada en l'esmentat any i que conté una informació d'un viatge emprès en el 14è-any del regnat d'Enric VII, és a dir el 22 d'agost del 1498, època del segon viatge de Cabot. Comença així: *En aquest any un Sebastià Cabot, descendent de genovesos, nascut a Bristol...*"

LA REPLICA DE VENTURA SUREDA

Els arguments en què recolza la seva tesi Alberto C. Bonaschi són refutats per J. Ventura Sureda amb els següents:

"L'argument que presenta Bonaschi refutant o volent refutar el meu, és facil de combatre amb el següent fet històric irrefutable: Si John Cabot—pare de Sebastià obtingué una lletra de ciutadania veneciana el 28 de març del 1476, per virtut d'haver residit durant quinze anys a Venècia, resta provat que Cabot no havia nascut a dita ciutat. On va néixer? D'on venia? Per mi, Cabot, com Colom, tenien interès en amagar llur orígen per ésser-los una nosa en llurs aventures.

"Es interessant que des de Boston—on els Cabot són legió—m'han escrit interessant-se per la genealogia dels Cabot catalans. Un dels Cabot de Massachusetts—regió de la Nova Anglaterra, essencialment marítima i per tant molt semblant a la nostra costa—m'escriu preguntant quin és el *coat-of-arms* o escut dels Cabot de Catalunya. Això jo no ho sé. Potser Just Cabot, o algun altre Cabot català, podria ajudar-me a esbrinar-ho. L'escut d'armes dels Cabot de Boston té dos peixos. Cal remarcar que, potser per coincidència, "cabot" és el nom d'un peix que abunda molt a la Mediterrània.

"Aquest Cabot nordamericà em diu que, fa uns quants anys, trobant-se a Barcelona, tingué la curiositat de fullejar la Guia de Telèfons i va trobar vuit cognoms Cabot, la qual cosa demostra—diu ell—que els Cabot han d'ésser nombrosos a Catalunya, tota vegada que el percentatge de Cabot entre els subscriptors és bastant gran".

* * *

Esperem que algun dels nombrosos Cabot i particularment el pulcre escriptor Just Cabot—que esmenta Ventura Sureda—aportarà arguments en contra de la tesi sustentada per l'italià-americà Bonaschi.

Noticiari de Catalunya

A l'Ateneu de Barcelona, el poeta Sebastià Sànchez-Juan, ha renegat d'un passat que li havia donat un cert prestigi: ha renegat de Catalunya, la seva pàtria d'adopció, a la qual–deia–estimava com a la terra en la qual va néixer. A "La Vanguardia Española" hi trobem una detallada informació de la seva "conversió" que, segons l'esmentat diari, no és més que "feliz reintegración de su arte a los ideales clásicos de España".

El poeta ex-català fou presentat a l'auditori pel "jefe provincial de propaganda" de Falange. Entre la concurrència hi havia els ex-catalanistes Josep M. Tallada, Valls i Taberner, Carles Sentís, Ignasi Agustí, etc. i diversos capellans amics de Sànchez-Juan i que abans eren també amics i admiradors de Manuel Carrasco i Formiguera i Carles Rahola, assassinats per Franco.

Sànchez-Juan — traduïm literalment de "La Vanguardia"—inicià la seva disertació amb "una declaració apassionada, de sentiment religiós i de patriotisme. Féu remarcar l'íntima unió existent entre la religió catòlica i Espanya i parlà de la perpetuïtat de l'imperi espiritual espanyol que s'estén per damunt de mars i de fronteres i la pedra fonamental del qual es el Pilar de Saragossa".

A continuació llegí les composicions inèdites que formaran un llibre que es titularà "Régimen". Del que són aquestes composicions no cal parlar-ne. Bastarà esmentar alguns títols: "Escudo", "Alegoría de España", "Cautivos por España", etc.

Sànchez-Juan—això no ho diu "La Vanguardia Española"—visqué durant tres anys de guerra a Barcelona on fou objecte de tota mena d'atencions per part de " las hordas rojo-separatistas".

* * *

"Auxilio Social", l'organització falangista que té la missió d'evitar que la gent es mori de gana massa ràpidament, comença d'ésser atacada per la pròpia premsa falangista.

Segons una versió del *The New York Times*, el diari *Arriba* en un virulent editorial parla dels que viuen al marge de la llei i creuen que sota la bandera del "generalisimo" poden fer-se tota mena de negocis i viure amb l'esquena dreta...

Serrano Suñer, el "cuñadísimo" també s'hi ha referit en unes declaracions: "que aquells que administren la caritat, ho facin amb un xic més de decència". I encara ha insistit: "La vida i el benestar d'un poble totjust acabat de sortir adolorit i exhaust d'una guerra, no pot tolerar la presentació rutinària de creacions espectaculars i luxoses més pròpies per a propaganda que encaminades a una acció efectiva d'ajut social..." "Nosaltres tenim una clara visió del nostre deure, però no creiem que Falange estigui disposada a considerar com a permanent una activitat política a base d'un sistema de beneficència que convertiria la nostra caritat en una senzilla instauració de cuines econòmiques..."

Arriba, després de donar compte d'aquestes paraules diu que diversos funcionaris són objecte d'investigació per tal de posar en clar llur actuació a "Auxilio Social".

* * *

De l'educació que reben els nostres pobres infants de Catalunya sota la grapa franquista en dóna una idea exacta aquest article publicat a "Solidaridad Nacional" de Barcelona, amb data 21 de novembre. Es titula "Fusiles para niños" i porta aquest subtitol: "A una señora pacifista":

"Los escaparates de juguetería aparecen, de un tiempo a esta parte, bien pertrechados de fusiles, imitación al Mauser o Winchester, de tamaño proporcionado a chicos de diez a catorce años. También nos es dado contemplar, con frecuencia, marchas y ejercicios de los pequeños soldados de Falange, luciendo fusiles auténticos con brillantes bayonetas.

Esta exhibición de niños armados y de armas para niños es un espectáculo que no deja de causar cierta inquietud en el ánimo de al-

gunos pacifistas ingenuos. El otro día, una señora nada sospechosa de desafección a la España Nacional, presenciando uno de esos marciales desfiles murmuró con desolado acento: "Tan pequeños y ya convertidos en soldados".

. . . . . .

"Gracias a esas Organizaciones Juveniles que forjan su temple en los deportes y paseos marciales, a esas formaciones de muchachos, compactas y disciplinadas, podremos contar con una nueva generación de personas buenas que no sean cobardes. Porque, junto con el manejo del fusil, se inculca a nuestra juventud los principios de Religión, Patria y Familia que forman la base de la educación de las personas decentes.

No se alarme señora, cuando vea en manos de su tierno hijo un fusil con su bayoneta bien afilada. Al contrario, tranquilícese. Piense que es para su hijo y probablemente para usted, un seguro de vida".

* * *

La platja de Tarragona no pertany a la ciutat de Tarragona. Una part d'aquesta platja ha estat concedida per les autaritats del "Nuevo Estado" a la ciutat de Saragossa. Això se'n dedueix, si més no, de les informacions publicades a la premsa franquista:

"Tarragona, 25.—Ha llegado el arquitecto municipal de Zaragoza con objeto de realizar el proyecto de habilitación de una playa de Tarragona para los veraneantes de Zaragoza. La playa tendrá una longitud de cuatro kilómetros y dicho arquitecto ha examinado la posibilidad de construir una residencia para colonias escolares".

* * *

A propòsit de la visita de Serrano Suñer a Barcelona, els diaris d'aquesta ciutat publicaren la següent informació:

"El ministro recibió a una comisión de generales, jefes y oficiales de la Guarnición de Barcelona y recordó que el ejército español ha sido en todo momento el más firme baluarte y, en ocasiones tristes, el único, del patriotismo en estas tierras nobles de Cataluña. Lograda la victoria de las armas—añadió—hemos de emplearnos en el logro de la victoria moral y política que de un modo irrevocable incorpore a Cataluña a la Unidad Nacional".

Això traduït al català—que és un idioma sense embuts—vol dir

que, malgrat la victòria militar, Catalunya no ha estat vençuda.

* * *

A Madrid s'han celebrat funerals en sufragi de l'ànima de Martinez Anido. Ja sabem que aquesta secció es titula "Noticiari de Catalunya", però si esmentem el fet d'haver-se celebrat aquella cerimònia religiosa és perquè el nom de Martinez Anido va tan lligat, per desgràcia, al de Catalunya, que creiem d'interès reproduir el que, ran d'aquests funerals, ha publicat *ABC*. Val la pena:

"El recuerdo del general Martinez Anido está vivo y perenne en la memoria de los buenos españoles porque aquél hombre de acción, enérgico y abnegado, fué un claro exponente de patriotismo y no vaciló jamás, en el servicio y sacrificio por España.

En él brillan, con fulgores diamantinos, sus campañas militares; su gestión, que no pudo manchar la calumnia, al frente del Gobierno Civil de Barcelona, cuando la gran urbe, cruzada de disparos y en poder de la hez patibularia de los suburbios mediterráneos, era la pesadilla nacional; su magnífica labor al lado del general Primo de Rivera, a lo largo de la dictadura; su puño de hierro en guante de seda que contuvo las tendencias disgregadoras del país, atizadas por las fuerzas tenebrosas de la anti-España que ya preparaban su asalto miserable y abyecto, y mantuvo en una paz fecunda el campo y la ciudad..."

A Barcelona també van celebrar-se funerals. I "La Vanguardia Española" tingué el cinisme de dir: "Su obra humanitaria, entretejida de amor por los humildes y los enfermos, se nos aparece. Cuantos estuvieron cerca de él, conocieron las vibraciones de su sensibilidad y la ayuda continua que prestó a los desheredados de la vida..."

Uns dies abans d'aquests funerals, va desaparèixer de la Plaça de Sepúlveda el monument a Francese Layret. Els panegiristes del general assassí no podien admetre, naturalment, aquella acusació "viva y perenne".

* * *

L'Ajuntament d'Olot, integrat per dotze falangistes i un tradicionalista, ha passat la frontera i ha anat a engrossir el contingent de

refugiats dels camps de concentració de França.

El fet—comprovat—és prou eloqüent i ens estalvia els comentaris.

* * *

El senyor Luis de Galinsoga, actual director de "La Vanguardia Española" comenta en un dels seus encartronats articles la derogació de la llei del divorci establerta per la República. I fa ús d'aquest lèxic que està perfectament dintre l'estil del "Nuevo Estado":

"Les vino de perilla a los más conspícuos legisladores y gobernantes de la República la ocasión para dictar la ley del divorcio. El que más y el que menos andaba a la greña, en su amancebamiento y deseaba acudir como ministro a los grotescos banquetes que daba don Niceto en el escarnecido Palacio Real, acompañando cada vez a una socia. E hicieron de España lo que eran hogares: un auténtico e inconfundible concubinato".

* * *

Un telegrama publicat a tota la premsa:

"Barcelona.—Se han recibido en este Gobierno Civil varias solicitudes procedentes de diversas poblaciones de la provincia, recabando autorización para representar en catalán, algunas obras religiosas. El gobernador autorizó algunas peticiones, a condición de que remitan un ejemplar de la obra que vaya a ser representada al gobierno civil, que la representación no constituya espectáculo alguno, y por tanto, que no se expendan localidades, ni se verifiquen en los locales en que ordinariamente se dan espectáculos, que la entrada no se pague directa ni indirectamente, y que la representación revista un exclusivo carácter religioso".

* * *

Com a corol.lari, aquest altre:

"Madrid. — La Real Academia Española ha comunicado al señor Gobernador Civil de Barcelona haber visto con profunda simpatía la campaña para el restablecimiento del uso público del idioma español, así como la defensa del señorío de la lengua española, menoscabado por el empleo de rótulos en *idioma extranjero*".

El subratllat és nostre, naturalment.

* * *

Fragments d'una lletra rebuda per un amic nostre:

"Te supongo enterado que mi querido padre falleció en la cárcel de ..... y acerca de ello te voy a comunicar las noticias que me ha mandado mi querida hermana.

Unos diez días antes de su muerte el pobre anciano (85 años) enfermó y como se lo comunicaran a ella, salió en seguida con su marido para hacer todo lo que pudiera. Llegados a la prisión les fué negada la entrada para verlo, y en vista de ello empezaron a hacer gestiones para que entrara un médico a que lo asistiera, lo que tampoco consiguieron; después se dedicaron a tratar de sacarlo para ponerlo en una clínica para que estuviese mejor atendido, pero les estuvieron paseando y solamente les dejaron ver al pobre anciano cuando ya era cadáver y para que lo sacasen. Ya ves el humanitarismo que gastan los que piensan redimir a España y los que tanto predican que no habrá venganzas y que recibirán a todos los que no tengan manchadas de sangre las manos con los brazos abiertos. He de advertirte que al hacérsele la vista al padre, q. e. p. d., fué condenado a seis años de cárcel, lo que pidió el fiscal, apesar de haber pedido su abogado que sólo fuera condenado a seis meses. ¡Vaya justicia! Pero a pesar de ello, el día 1º de octubre, hubo un indulto para que todos los que habían sido condenados a seis años o menos se les dejara en seguida en libertad, pero el pobre ser querido tampoco la consiguió.

En vista de lo que antes te comunico ya supondrás mi estado de ánimo y del humor que debo tener, pues son dos muertes las que he tenido en el año 1939 y las dos han sido de los seres para mí más queridos.

Supongo que lo que han hecho con mi padre, lo habrán hecho a otros miles de españoles, con que ya podemos suponer de la manera que deberán estar mucha gente. Lo que más me indigna sobre el caso de mi muy querido padre, es el saber lo bueno que el pobre siempre ha sido y después que he podido darme cuenta cuando allí estuve el año 1936 que todo el mundo lo quería y lo respetaba.

Hace unos días he visto una carta de una señora la que durante la

guerra civil ha estado deshaciéndose en elogios al régimen de la nueva España, y en ella dice que la carne la venden por ración y que la cantidad que cada día despachan no es lo suficiente para poder vivir; también dice que de huevos no hay apenas en los colmados pero sí hay todos los que se quieran comprar de contrabando a 13 pesetas la docena; dice que ha tenido que dejar de tomar café por no haber azúcar. También dice que pueden pasar sin comprar abrigos de pieles y brillantes pero de ninguna manera sin comida".

Activitats dels catalans d'America

ARGENTINA

AGRUPACIO D'AJUT A LA CULTURA CATALANA

Per compartir l'emoció que representava l'aparició del primer llibre dels que es proposa anar editant aquesta encoratjadora Agrupació de patriotes, es reuniren en el local de la revista *Catalunya* de Buenos Aires diversos representants de les institucions catalanes argentines, cooperadors d'aquesta editorial i alguns dels catalans assenyalats arribats de poc a l'Argentina. A l'acte hi assistiren, entre altres, Pere Coromines, qui moria pocs dies després, la seva filla Hortènsia, M. Serra i Moret, Dr. Rossell, Joan Merli, Jaume Pahissa, Andreu Dameson, Pere Mestres, R. Girona Ribera, Ramon Escarrà, Ramon Fortuny, Valls Sala, Vicenç Puig, T. Banús i Grau, Ferran Fontana, Colomer, etc.

A hores d'ara ja deu haver aparegut el segon volum: "Tres a la reraguarda", col.lecció de contes de C. A. Jordana. I després s'aniran publicant les següentes obres:

Clementina Arderiu, "Poemes" (Premi Folguera 1938); Pere Calders, "Reports dels Invisibles"; Pere Coromines, "El perfecte dandy"; Josep M. Francès, "L'arbre sagrat"; Domènec Guansé, "Terra promesa"; Vicenç Llorca, "Barriada de Barcelona"; Alexandre Plana, "Imatges de París"; J. Puig Pujades, "Què cosa és amor?"; Francesc Pujols, "Geografia espiritual de Catalunya"; Pere Quart, "Les nits"; Mercè Rodoreda, "Les nits blaves"; J. Roure-Torent, "Contes populars d'Eivissa"; A. Rovira i Virgili, "Els darrers dies"; Nicolau M. Rubió, "Catalanas a l'Africa"; J. Serra Hunter, "Problemes de la vida contemporània"; Ferran Soldevila, "El cavaller Despalau" i "Poesies disperses"; Francesc Trabal, "La

vida és bella" i altres obres de Pau Romeva, Joan Tomàs, i Eugeni Xammar.

XI ANIVERSARI DE L'HORA CATALANA RADIADA

El dia 3 de desembre es va celebrar a Buenos Aires l'onzè aniversari de la fundació d'aquesta institució radiofònica que ininterrompudament fa sentir cada setmana la veu catalana a través de l'espai. Hi hagué una audició extraordinària que durà dues hores amb interpretacions a càrrec de l'Orfeó Català, dirigit per Ernest Sunyer; les sopranos Concepció Badia, Jacinta Bartomeu, i Rossina Tasso; les pianistes Anna Casals de Santsalvador, Adela Cases, Antonieta Gras i Blanca C. Olivella; els tenors Ventura Ballester i Valentí Gras; els mestres Jaume Pahissa, Alexandre Vilalta i Pere Bosch; el violoncel.lista Joan Castellví, etc.

Després es celebrà un àpat en el Centre Català on pronunciaren parlaments el secretari de "L'Hora Catalana", Dr. Ramon Escarrà, el president del Centre Català, Jaume Lluró i el de "L'Hora Catalana", Francesco Colomer. En el saló teatre es celebrà un concert amb la col.laboració de tots els artistes que havien pres part en la sessió radiada.

CONCURS DE LECTURA CATALANA

La Comissió Delegada de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana de Buenos Aires ha obert un Concurs de Lectura Catalana per a infants de 8 a 14 anys. Hi haurà premis per a lectura en vers i en prosa, indistintament. S'haurà de llegir una pàgina elegida per l'infant i una altra pel Jurat qualificador.

REAPARICIO DE "NACION CATALANA"

El Comitè "Llibertat" de Buenos Aires que tan meritosa tasca ve portant a terme en ajut dels catalans exiliats per terres de França, es proposa reemprendre la publicació del periòdic "Nación Catalana", com a portantveu de l'esmentat Comitè, i destinat al públic de llengua castellana per tal de fer conèixer la situació angoixosa de la nostra pàtria i les inquietuds actuals dels catalans, tal com

ja es féu durant la dictadura primo-riverista que és quan aparegué per primera vegada.

CENTRE CATALA DE MENDOZA

Darrerament fou constituïda la nova Junta Directiva del període 1939-1940 en la forma següent: President, J. Cucurull Carlun; vice-president, F. Albó Mercader; secretari, A. Mestres Fairén; vicesecretari, J. Cerdà Pallarès; comptable, A. Giner Pertegàs; tresorer, L. Alsina Costa; vocals, J. Ventura Nicolau, J. Rovira Riba, J. Vila Plans, F. Bertran Martin i Salvador Duch; bibliotecari, Emili Palou Claramunt.

UNIO D'ENTITATS PER A L'AJUT A CATALUNYA

S'acaba de constituir a l'Argentina un organisme del qual formen part, a més de totes les entitats catalanes d'aquella República les altres antitats constituïdes fins ara a l'Uruguay i al Paraguay. Formen el Consell d'aquesta Unió les següents entitats: Presidència, Casal Català de Buenos Aires; tresoreria, Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, i vocals, les institucions adherides.

PUBLICACIONS

"Catalunya", Revista d'informació i expansió catalana.—Any X. No. 109. Bons Aires, desembre 1939. Extraordinari de Nadal.

Sumari:

Portada de Lluís Macaya; "Reflexos", per Jordi d'Argent; "Elegia del caminant", per Ambrosi Carrion, (il.lustracions de Jordi Casals); "La mateixa estrella", per Avelí Artís (il.lustració de Tísner); "Clammy's Bar", per M. Bandranes Palà (il.lustració d'A. Dameson); "La persecució de l'idioma", per J. Serra Hunter; "Alfons Maseres", per Ramon Vinyes; Dues notes còmiques, per Quelus; "El diccionari Fabra", per Ferran Soldevila; "Catalunya", per J. Roure-Torent; La vetllada d'homenatge a Ruira; "Confidències", per Núria Cortada (dibuix de Berta Macaya); Pere Coromines ha mort; Estampes de Catalunya enyorades per l'exiliat; Actualitat catalana; Fou celebrada la publicació del primer llibre de l'A.A.C.C.; "Pregària", per Gràcia B. de Llorenç

(Dibuix de Martí Gimeno); "Tota la nit", per Pere Quart (Dibuix de Martí Gimeno); "Canto Espiritual", de Joan Maragall (T. Banús Grau, trad.); "Xenies": En el centenari de Frederic Soler, fundador del Teatre Català (continuació), per Pere Coromines; "Passat, present, futur", per Joan Sacs; "La Polònia màrtir", per A. Rovira i Virgili; "Vida literària": Inquietud de l'exili. El traspàs d'Alfons Maseres, per Domènec Guansé; "La Revista dels Catalans d'Amèrica"; "Montpeller i Tolosa", per Francesc Pujols; "Un nou Cànovas? Sí: El catalanisme", per Nicolau M. Rubió; Els escriptors catalans en els textos de lectura argentina per a infants; "Principis de conducta", per Ramon Muntaner; "Catalunya": Estudi i dades de la seva economia (VIII i IX), per Jaume Alsina; Entitats catalanes de Sud Amèrica.

Parlant de "La Revista dels Catalans d'Amèrica", té mots càlids d'elogi i d'encoratjament. Diu que "demostra, per altra banda, una lloable ambició en el propòsit, i aquest desig de fer obra àmplia, que abasti gairebé tota la família catalana avui allunyada de Catalunya, i la densitat de contingut del primer número, són penyora d'una realització digna dels nostres intel.lectuals, i dels nostres artistes". "Cal que saludem, doncs amb tota l'efusió germanívola la nova revista mitjançant la qual els valors de Catalunya podran fer-se conèixer de nous i extensos sectors de lectors que vindran a consolidar encara més el prestigi de la nostra terra. I fóra convenient també que, en aquests moments de trascendència històrica, quan la pàtria sagna per totes les seves ferides i el seu cos resta orfe de l'ànima que va errant pel món, per damunt de la freda intel.lectualitat es mantingui roent el dolor i la recerca de fer ben propera l'hora del redreçament patri, la preocupació constant, magna, desficiosa, dels nostres polítics i dels nostres homes de lletres". I acaba: "Repetim el nostre aplaudiment per a l'esforç dels germans de Mèxic, i el nostre desig d'una vida pròspera per a la noble publicació".

Agraïm en gran manera aquests mots estimulants, tot fent-nos el propòsit de perseverar en el camí emprès, i mantenir viu el fogar de

la nostra espiritualitat en la mesura de les nostres forces i amb la delicada atenció que reclama l'angoixosa situació de la nostra Catalunya sotmesa.

"Ressorgiment", Any XXIV. No. 281. Bons Aires, desembre 1939.

Sumari:

El rave per les fulles.—E. Martí i Muntaner: "Als versos meus".—Pere Coromines: "Oda als estels del meu firmament".—J. Fortuny: "Notes de l'exili".—M. Serra i Moret: "Al marge de l'abisme".—Jordi Casanova: "Ara".—La mort de Pere Coromines.—Gràcia B. de Llorenç: "A Pere Coromines".—H. Nadal i Mallol: "Els últims dies de Pere Coromines".—G. B. Ll.: "Primera hora".—Joan Cornudella: "Abans, ara i sempre".—"La Revista dels Catalans d'Amèrica".—J. Casamitjana: "Una cosa és la política catalana i una altra la espanyola".—Notícies.

Parlant també de l'aparició de la nostra Revista manifesten el seu entusiasme i la seva satisfacció. Diuen: "Confessem que hem estat agradosament sorpresos. Teníem referències vagues de la seva imminent aparició i àdhuc sentíem una llunyana malfiança pel seu títol —que consideràvem exclusivista, il·lògic—però la realitat de l'empresa començada pels nostres germans de Mèxic va molt més enllà del que hauríem suposat i desfà amb la presència del primer número tot recel i suspicàcia. Evidentment "La Revista dels Catalans d'Amèrica" fa honor a Catalunya i als catalans que en vivim allunyats. La seva presentació, la qualitat de les signatures i dels textos que conté; el gust depurat que denota i el volum (un llibre de cent vint pàgines pulcrament distribuït i imprès) fan d'aquesta publicació un regal per als ulls i per a l'esperit".

COLOMBIA

Noticiari.

A Bogotà, per tal de tenir un principi d'organització, amb mires de que més endavant la colònia catalana pugui constituir una entitat jurídica, el nucli de catalans que s'hi troben residenciats han organitzat un Secretariat que el formen Joan de Garganta, Maria Pou de Roumens i Josep Vilarubies, La correspondència, a nom de Garganta, pot adreçar-se a "Pensió

Catalunya", Carrera 4a. No. 19-65, Bogotà, Colombia.

CUBA

Noticiari.

A més del Centre Catalá de' L'Havana, que ja anotàvem en el número de novembre, actua des de fa molts anys a Santiago de Cuba el Grup Nacionalista Radical Català que aplega els patriotes radicats allà dins d'una tradició de catalanitat il.limitada.

ESTATS UNITS DE NORD-AMERICA

CASAL CATALA DE NOVA YORK

Els catalans de Nova York que fins ara estaven agrupats dispersament en el "Catalonia Committee", el Centre Nacionalista i el Club Separatista Català s'han ajuntat per a constituir una única organització que sumi tots els esforços d'aquells patriotes. El nou Casal Català de Nova York ha fet pública una declaració de principis afirmant la nacionalitat catalana i proclamant els seus drets; es proposen mantenir i fonamentar als E. E. U. U. la nostra cultura i col.laborar a la constitució de la Federació de Catalans d'Amèrica, com a base de la Federació Mundial de Catalans, en col.laboració amb els nacionals bascs i gallecs. Presideix aquesta nova entitat Josep Fontanals.

MEXIC

REFORMA DE LA LLEI DE NATURALIZACIO

Considerem de gran interès la publicació del Decret que suara acaba d'aprovar el Congrés mexicà, reformant la Llei de Nacionalitat i Naturalització, en el sentit de facilitar els tràmits a tots aquells nouvinguts ací que vulguin legalitzar la seva estada definitivament. No cal que insistim en assenyalar les enormes avantatges que ens reportarà, en els aspectes més diversos, el poder gaudir de tots els drets dels ciutadans mexicans, no solament en relació al país que ens acull sinó envers els altres Estats.

Heus ací el Decret en qüestió:

DECRETO que reforma la Ley de NACIONALIDAD Y NATURALIZACION.

DECRETO.

"El Congreso de los Estados Unidos Mexicanos, decreta:

ARTICULO UNICO.—Se reforma la ley de Nacionalidad y Naturalización de 5 de Enero de 1934, en los siguientes términos:

"Artículo 2º—Son mexicanos por naturalización:

I.—.....

II.—La mujer extranjera que contraiga matrimonio con mexicano, y tenga o establezca su domicilio dentro del territorio nacional, conserva la nacionalidad mexicana aún después de disuelto el vínculo matrimonial.

La Secretaría de Relaciones Exteriores hará en este caso, la declaratoria correspondiente.

"Artículo 3º—La nacionalidad mexicana se pierde:

I.—Por adquirir voluntariamente una nacionalidad extranjera, entendiéndose que no es adquisición voluntaria, cuando se hubiera operado por virtud de la Ley, por simple residencia o por ser condición indispensable para adquirir trabajo, a juicio de la Secretaría de Relaciones Exteriores.

II.—.....

III.—.....

IV.—.....

La pérdida de la nacionalidad mexicana sólo afecta a la persona que la ha perdido.

"Artículo 17.—Por conducto del Juez, el interesado elevará una solicitud a la Secretaría pidiendo su Carta de Naturalización, y haciendo la protesta de adhesión, obediencia y sumisión a las leyes y autoridades de la República; la renuncia expresa de toda protección extraña a dichas Leyes y autoridades y a cualquier derecho que los tratados o la Ley internacional concedan a los extranjeros, comprometiéndose también, de manera expresa, a no invocar frente a la República, ningún derecho inherente a su nacionalidad de origen. Esta renuncia y protesta serán ratificadas en presencia del Juez.

"Artículo 20.—La adquisición de la nacionalidad mexicana del marido, posterior al matrimonio, concede derechos a la mujer para obtener la misma nacionalidad, siempre que tenga o establezca su domicilio en la República y lo solicite expresamente ante la Secretaría de Re-

laciones exteriores haciendo las renuncias a que se refieren los artículos 17 y 18 de la presente Ley. La Secretaría de Relaciones hará la declaratoria correspondiente.

"Artículo 21.—Pueden naturalizarse por el procedimiento especial que señala este capítulo, las personas siguientes:

I.—. . . . . .

II.—. . . . . .

III.—. . . . . .

IV.—Los extranjeros casados con mujer mexicana por nacimiento.

V.—. . . . . .

VI.—Los mexicanos por naturalización que hubieren perdido su nacionalidad mexicana por haber residido en el país de su origen.

VII.—Los indolatinos y los españoles de origen que establezcan su residencia en la República.

"Artículo 23.—Los extranjeros a que se refiere la fracción II del artículo 21, podrán naturalizarse solicitando directamente a la Secretaría de Relaciones su carta de naturalización, siempre que comprueben ante ella que tienen hijos legítimos nacidos en territorio nacional, que tienen su domicilio en México, y que han residido sin interrupción en el país, por lo menos dos años inmediatamente anteriores a la fecha de su solicitud; pero cuando se trate de hijos legitimados, la residencia de los dos años deberá ser posterior a la fecha de legitimación de los hijos.

"Artículo 27.—Los extranjeros que se encuentren en el caso de la fracción IV del artículo 21, podrán naturalizarse comprobando que tienen su domicilio en la República y que su residencia en el país de su origen fué involuntaria, a juicio de la Secretaría de Relaciones.

"Artículo 28.—Los que se encuentren en los casos de la fracción VII del artículo 21, podrán naturalizarse ocurriendo directamente a la Secretaría de Relaciones Exteriores y comprobando ante ella:

a).—Que tienen la nacionalidad por nacimiento de cualquier país latino-americano, o que son españoles de origen.

b).—Que han establecido su residencia en territorio nacional y que tienen en él su domicilio.

"Artículo 29.—Los extranjeros que se naturalicen por alguno de los procedimientos privilegiados que

señala este capítulo, deberán hacer ante la Secretaría de Relaciones Exteriores, la manifestación a que se refiere el artículo II, y las renuncias establecidas por los artículos 17 y 18, en su caso.

Para comprobar el nacimiento en el país de una persona y cuando el acta de nacimiento esté levantada dentro de los seis meses siguientes al acto, la Secretaría de Relaciones está facultada para aceptar dicho documento o exigir pruebas supletorias, de acuerdo con la Ley Civil.

Cumplidos todos los requisitos que exigen los artículos anteriores, según el caso, si la Secretaría de Relaciones lo estima conveniente, otorgará la Carta de Naturalización.

"Artículo 43.—Los hijos sujetos a la patria potestad de extranjero que se naturalice mexicano, se consideran naturalizados mediante declaratoria de la Secretaría de Relaciones Exteriores, si tienen su residencia en territorio nacional, y sin perjuicio del derecho de optar por su nacionalidad de origen dentro del año siguiente al cumplimiento de su mayoría de edad.

La adopción no entraña para el adoptado el cambio de nacionalidad.

"Artículo 44.—Los mexicanos por nacimiento que pierdan o hubieren perdido su nacionalidad, podrán recuperarla con el mismo carácter, siempre que residan y tengan su domicilio en territorio nacional y manifiesten ante la Secretaría de Relaciones Exteriores su voluntad de recuperarla.

"Artículo Tercero Transitorio.—Todos los nacidos en México de padres extranjeros, podrán adquirir la nacionalidad mexicana por nacimiento, siempre que ocurran a la Secretaría de Relaciones manifestando su deseo de adquirir, comprobando que nacieron en México y que cumplieron su mayor edad antes del 1º de mayo de 1917, debiendo hacer las renuncias a que se refieren los artículos 17 y 18, en su caso.

La Secretaría de Relaciones hará en este caso la declaratoria correspondiente.

D. O. núm. 19, martes, 23 de enero de 1940.

L'ACADEMIA HISPANO-MEXICANA

Acaba de fundar-se a la ciutat de Mèxic un important centre docent sota el nom d'"Academia Hispano-Mexicana" que es proposa atendre l'ensenyança secundària i la preparatòria, la d'enginyeria i la d'arquitectura. Formen part del seu Consell de Patronat Josep Carner i el Dr. Joan Roura-Parella. I com a professor de llatí i etimologies ha estat nomenat el Prof. numerari de l'Escola Normal de Barcelona, Josep Pinyol i Miranda.

ORFEO CATALA, DE MEXIC

Dins de l'Orfeó Català, i aprofitant l'embranzida que hi han aportat el bon nombre de catalans arribats aquests darrers temps, s'hi estan perfilant un conjunt d'activitats diverses que tindran la virtut d'atendre molts aspectes de la vida cultural i social dels catalans residenciats ací i seran un exponent de la vitalitat catalana per mantenir-se ben puixant per poc que les circumstàncies hi ajudin. Per portar a terme aquestes tasques s'han creat unes Comissions que tenen cura d'organitzar les Seccions corresponents amb els corresponents Estatuts i amb una semi-autonomia d'actuació.

En la darrera Assemblea celebrada fou elegida la següent Junta Directiva, per al període 1939-1940: President, Joan Sala; Vicepresident, Angel Riusec; Tresorer, Francesc Valls; Comptador, Cèsar A. Vila; Secretari, Joan Rovira; Sots-secretari, Enric Mauri; Vocals, Joan Segon, Leonci B. Vives, Josep Cosialls, Claudi Maleres, Francesc Ventaiol i Lluís Rocas.

Està constituïda la Secció de Relacions i Propaganda la qual té cura de la confecció del Cens de catalans; té la representació per a la seva divulgació de les diverses publicacions catalanes que s'editen; confecciona una Guia del Català; manté la Borsa del Treball; organitza "L'Hora Setmanal dels Catalans" per la Ràdio; i es preocupa del contacte amb els catalans d'arreu del món. Formen la seva Junta: President, Josep Andreu i Abelló; Vice-presidents, Salvador Armendares i Francesc Salvat; Secretari, Lluís Casamitjana; Vocals, Joan Rovira, Dalmau Costa i Víctor Mora. De la Borsa del Treball en tenen cura: Joan Rovira, Francesc

Salvat, Josep Mensa i Víctor Mora.

També té plena vida la Secció Coral, integrada per una bona colla de noies i homes entusiastes els quals sota l'experta direcció del mestre Narcís Costa, i la del segon director Joan Domingo, tenen molt avançats els assaigs de "L'Emigrant", "El Cant de la Senyera", "Muntanyes regalades", "El Rossinyol" i "La Balanguera". La seva Junta està composta així: President, Ignasi Ribera; Vice-president, Josep Bombi; Secretari, Josep Robusté; Tresorer, Bernat Josa; Arxiver, Joan Domingo; Comptador, Josep Soler; Vice-secretari, Hermínia Ramon; Vocals, Enric Mauri i Narcís Costa.

Hi ha una Comissió nomenada per organitzar la Secció Mutual, a base d'atendre el subsidi de Malaltia, Maternitat i Defunció, la qual ja té el projecte d'Estatuts aprovat i només falta portar-lo a l'aprovació de l'Assemblea. Formen aquesta Comissió: Eugeni Ramón, Rafael Castelltort, Felip Ubach, Felip Salvador i Lluís Rocas.

La Secció Esportiva ja té format un equip de futbol que porta el nom de "Catalunya" i ja pren part en els partits del campionat de la seva categoria. Prepara la creació de les Sub-Seccions d'Excursionisme, Tennis, etc. Tenen cura d'aquesta comesa: Josep Aguilar, Juli Kaiser, August Pérez, Artur Costa i Teresa Armendares.

La Secció Folklòrica dóna tots els diumenges ensenyament de sardanes i ballets i prepara la creació d'un Esbart Dansaire. Componen aquesta Secció: Joan Garcia, Narcís Costa, Josep Pinyol i Josep Ferrer.

La Secció de Cultura té al seu càrrec l'organització d'una Biblioteca creació d'una Escola, donar conferències, etc., i la formen: Josep Maria Miquel i Vergers, Salvador Armendares, Francesc Salvat i Angel Riusec.

La Secció de Teatre, que està assajant "Els Herois", de Bernard Shaw, és dirigida per Emma Alonso, Enric F. Gual, Francesc Miquel i Víctor Mora, com a Comissió organitzadora.

Per a la creació d'una Cooperativa de Consum i Distribució hi ha nomenats: Bernat Josa, Llorenç Perramon i Joan Morera.

Hi ha, finalment, la Secció d'Esbarjo que és la que organitza els jocs, balls i altres festes, i la for-

men: Ramon Costa, Josep Mensa, Joan Morera i Montserrat Carreres.

CONFERENCIA DE JOSEP CARNER

El dia 16 de gener, dintre el cicle de conferències organitzades pel l'"Instituto Luis Vives", Josep Carner va disertar sobre "Aforismos de Bagdad" amb una fina intenció política que encantà l'auditori. La presentació anà a càrrec d'Enrique Diaz Canedo, el qual parlà dels versos catalans de Josep Carner i en recità uns fragments magníficament traduïts a l'espanyol.

EL "TIMBRE PRO MADRE Y NIÑO"

Bon punt arribat a Mèxic, Pere Foix va presentar al Govern mexicà un projecte per a la creació del Segell Pro-Infància. Després de quisap-les entrevistes amb alts funcionaris del Departament d'Assistència Pública, el projecte de Pere Foix ha estat acceptat i aprovat. En virtut d'aquesta aprovació, Pere Foix ha estat nomenat Director del "Timbre Pro Madre y Niño", Institució adscrita a la Direcció General d'Assistència Infantil, de la Secretaria d'Assistència Pública.

També treballa com a funcionari en l'esmentada Institució i com a Secretari-Cap de comptabilitat, el nostre compatriota Josep M. Codó.

Aquest Organisme te per missió:

a) crear i sostenir Guarderies Infantils en els Centres Industrials on encara no hi existeixin. Durant el dia i mentre la mare treballa, l'infant serà acollit gratuïtament, en el doble aspecte d'alimentació i higiene i s'instruirà a la mare per tal de prevenir al seu infant de possibles malalties.

b) intensificar el desenvolupament de l'existent Cos d'Infermeres Visitadores, per tal que, a l'ensems que estableixen una severa vigilància en les llars obreres, facin per manera de separar l'infant de les famílies que sofreixin malalties contagioses.

c) intensificar la creació de Sanatoris i Preventoris Antituberculosos Infantils.

d) crear Grups de Pavellons amb amplis jardins, granges agrícola i avícola, camp d'esports, piscina, escola d'ensenyament general i professional, biblioteca, teatre, tallers, amb tot el servei mèdic necessari

per tal de procedir a l'observació i selecció dels menors anormals, atrassats mentals, fills d'alcoholitzats, sifilítics, pertorbats, etc.

e) crear Instituts Mèdico-pedagògics, els quals, en estreta col.laboració amb els Centres de Selecció i d'Observació i d'acord amb el Tribunal per a Menors, tindran per missió estudiar l'infant malaltís, anormal o idiotitzat, per tal de recloure'l a un establiment adient.

f) intensificar la creació de Centres d'Acolliment de Semillibertat talment com els que ha creat la Secretaria d'Assistència Pública, en el quals l'infant serà acollit en les hores lliures amb el caliu de la pròpia llar. Podrà assistir a les escoles públiques o treballar d'aprenent en empreses particulars.

g) activar la creació de Reformatoris o Cases d'Orientació per als menors delinqüents amb personal capacitat: servei de medicina, cirurgia, psiquiatria, ortopèdia, infermers, professors de primer ensenyament, d'educació física i professional. L'esmentat personal haurà d'establir el programa a seguir per tal que els menors reclosos per haver comès un acte antisocial, puguin ésser admesos per la societat totalment reivindicats i aptes per a la vida normal.

h) crear i mantenir un Cos de Policia Especial d'ambdós sexes, que tingui per missió recollir la infància abandonada i prevenir a les noies del perill del tràfec de la prostitució, alhora que perseguir la prostitució de menors i la clandestina.

Per tal de recollir els cabals necessaris que permetin dur a terme l'obra esmentada, s'ha disposat la creació i venda d'un segell, el preu del qual serà de cinc centaus. Els períodes de venda seran dos: el primer, del 10 d'abril al 10 de maig i el segon, del primer de desembre al 15 de gener.

Atès el sentit fondament humanitari del "Timbre Pro Madre y Niño", estem segurs que els catalans acollits a l'hospitalitat mexicana, voldran contribuir amb la seva aportació, adquirint el "Timbre Pro Madre y Niño" i fent-lo circular, talment com els patriotes catalans ho feien amb el nostre "Segell Pro-Infància" de Catalunya.

REPUBLICA DOMINICANA.

Noticiari.

A Ciutat Trujillo, un nucli dels catalans que hi han arribat darrerament entre els quals hi ha l'arquitecte Francesc Fàbregues, ex-Director General d'Obres Públiques de la Generalitat, l'enginyer Eduard Barba, l'advocat Xavier Xaparro i el professor Cosme Muntanyola, es proposen anar a la creació del Casal Català de la República Dominicana. També preparen l'edició d'un full setmanal que serveixi de llaç espiritual per a tots els catalans escampats pel país i d'acord amb els nacionalistes bascs.

URUGUAI.

Noticiari.

Ultra el Casal Català, de Montevideo, del qual donàvem compte anteriorment també està constituït a la capital uruguaia el Comitè Catalunya del qual és president, Antoni Ramon i Ribes i secretari, Josep Coll i Monells.

A Montevideo es dóna setmanalment l'audició de "L'Hora Catalana-Ràdio Ariel".

XILE.

Publicacions.

"Germanor", revista mensual de la col.lectivitat catalana de Xile.— Any XXVIII, Número 443. Santiago, octubre del 1939.

Sumari:

Portada (Dibuix de Roser Bru i Llop). Al dia: "Per mal camí", J. Fraginals; "Elogi de França", Dr. Cunillera i Rius; "Barcelona, paradís franquista". "Algunes coses a tenir en compte", Lluís Bru i Jardí; "L'art de reconstruir Catalunya", Pere Mas i Perera; "Record de Joaquim Ruira", Ferran Soldevila; "La veritat del nacionalisme català", Joaquim Casamitjana; "Conseqüències previstes", Joan Bertran i Déu; "A la meva muller", Jaume Grau i Cases; Les Edicions de "Catalunya", de Buenos Aires; Altra gran figura de la cultura hispànica assassinada; Noves de Catalunya; Margarida Xirgu; Centre Català, de Mendoza.

Lletres d'Europa

De França

Un dels esdeveniments a registrar és l'aparició del número 94 de la "Revista de Catalunya" que és el número 1 de la IV Epoca (Desembre, 1939) d'aquesta revista d'alta cultura que, darrerament, a Barcelona, era el portantveu de la Institució de les Lletres Catalanes, organisme creat per la Generalitat de Catalunya. Ara, la "Revista de Catalunya", editada a Paris (VIII), 81, Rue de Miromesnil, és òrgan de la Fundació Ramon Llull.

El Consell de Direcció és integrat per Pompeu Fabra, president; Josep Pous i Pagès, vicepresident; Pere Bosch Gimpera, Pau Casals, Ventura Gassol, Lluís Nicolau d'Olwer, Carles Pi i Sunyer, Carles Riba, Antoni Rovira i Virgili, Ferran Soldevila, Jaume Serra-Hunter. Secretari: Antoni Maria Sbert, delegat general de la "Fundació Ramon Llull". Administrador-Gerent: Pierre-Louis Berthand. El Comitè de Redacció el formen Josep Pous i Pagès, Carles Riba, Antoni Rovira i Virgili, Antoni Maria Sbert, Jaume Serra-Hunter i Ferran Soldevila. Com a col.laboradors s'esmenten Jaume Aguadé-Miró, Joan Alavedra, Manuel Alcàntara, Gabriel Alomar, H. Anglada Camarasa, Clementina Arderiu, Salvador Armendares, Jesús Maria Bellido, Pere Bosch Gimpera, Pere Calders, Ambrosi Carrion, Pau Casals, Emili Casanovas, Rafael Closes i Cendra, Pere Coromines, Feliu Elies (Joan Sacs), Pompeu Fabra, Josep Maria Francès, Melcior Font, Manuel Galés, Alexandre Galí, Ventura Gassol, Robert Gerhard, Domènec Guansé, C. A. Jordana, Joan Junyer, Miquel Masriera, Josep Miracle, Lluís Nicolau d'Olwer, Joan Oliver, Antoni Oriol Anguera, Domènec Pallerola (Domènec de Bellmunt), August Pi i Sunyer, Carles Pi i Sunyer,

Alexandre Plana, Josep Pous i Pagès, Joan Prat (Armand Obiols), Joan Puig i Ferrater, Josep Quero Molares, Joan Rebull, Carles Riba, Mercè Rodoreda, J. Roure-Torent, Antoni Rovira i Virgili, Baltasar Samper, Miquel Santaló, Antoni Maria Sbert, Jaume Serra-Hunter, Ferran Soldevila, Joaquim Sunyer, R. Tasis i Marca, Humbert Torres, Francesc Trabal, Josep Viladomat, etc., etc.

Per cert que ens ha sorprès extraordinàriament no veure, almenys com a col.laboradors, a noms prestigiosos de les lletres catalanes que es troben a l'Argentina, a Mèxic, a Xile, alguns dels quals foren col.laboradors dels darrers números de la Revista apareguts a Barcelona.

El sumari d'aquest primer número és el següent: Presentació; Soliloqui en la tempesta: Notes d'un carnet d'aquest temps de guerra, per J. Pous i Pagès; Impressions d'un viatge a la U.R.S.S., per A. Rovira i Virgili; Filosofía espiritualista de l'acció, per Jaume Serra-Hunter; Els metges en el Renaixement, per J. Aguadé-Miró; Elegies de Bierville, per Carles Riba; Elegia a Venus, per Ventura Gassol; La Fineta, per Joaquim Ruyra; Una troballa d'abast inconegut, a l'orina, per A. Oriol i A. Folch; Crònica.

* * *

Els camps de concentració es van buidant. Són molts els que s'han vist obligats a formar part d'una de les companyies de treball militaritzades, d'altres, més sortosos, han pogut sortir a treballar de l'ofici o a pagès i s'han pogut reunir amb la família després d'una pila de mesos de separació forçosa. Els que restem als camps esperen ésser enrolats d'un moment a l'altre en una Companyia excepte aquells que ja tenen gairebé enllestits els tràmits per a sortir cap a la República Dominicana on han anat diverses expedicions d'ençà que ha estat suspesa l'entrada col.lectiva a Mèxic.

Les notícies que ens arriben de la República Dominicana donen a comprendre que no hi ha altres possibilitats de treball que el cultiu de la terra. El clima és ingrat i les perspectives poc falagueres. Tots estem desitjant que ens toqui el torn per sortir de l'infern dels camps de concentració on fa tants mesos que hi vivim de miracle. Els que hi haveu passat una temporada i sobretot els que heu passat pels

càstig sabeu prou bé com és de miserable la nostra vida.

Ara diuen que molt aviat dissoldran els pocs camps de concentració que resten. Això vol dir que els que encara no hagin pogut embarcar vindrem obligats a complir les ordres militars i anar on ens manin. Són molts els que, després de tants mesos d'anar espellifats i d'estar privats de tot, ho desitgen i es disposen a anar-hi per bé que amb gens d'entusiasme i més aviat per desesperació.

Al camp es parla d'una reunió o conferència que s'està preparant a Mèxic per a ésser celebrada el mes de febrer pròxim. Diu que hi acudiran representants de totes les anomenats "camps especials" o de organitzacions d'Ajut que hi ha als països d'Amèrica.

Cal que s'hi prenguin acords concrets i pràctics. D'aqueixa Conferència encara en pot sortir la salvació de milers i milers d'antifeixistes hispànics que, amb llurs famílies o sols, romanen en terres de França.

Cal aconseguir que la gran majoria de les Repúbliques americanes ens obrin les portes!

T.-S.

Argelès-sur-Mer
(P. O.)
24 gener 1940

Documents

Una crida de John Dos Passos a favor dels exiliats a França

A Nova York funcionen tres organismes d'ajut als refugiats hispànics: *The American Friends Service Committee* (Quakers); *The Confederated Spanish Societies; The New World Resettlement Fund for Spanish Refugees.*

El Secretari del darrer organisme, l'eminent escriptor John Dos Passos, ha publicat al *The New Leader*" de Nova York, una emocionant crida a favor dels refugiats per tal que siguin trets dels camps de concentració francesos.

Diu així:

Us prego que poseu per un moment la vostra atenció en la realització pràctica d'un pla la realització del qual pot assegurar la vida de centenars d'espanyols que es troben actualment darrera els filferros dels camps de concentració francesos, agreujada la seva situació per trobar-se França mateixa en guerra, i lluitant contra una mort lenta, mancats d'aliments i del necessari ajut.

Les esperances que poguessin tenir en un retorn a Espanya són completament vanes. Cap home aimant de la llibertat pot retornar a l'Espanya de Franco. Tampoc poden, aquests homes, restar a França. La seva única esperança és Amèrica.

The New World Ressettlement Fund, està en condicions de crear una colònia agrícola a l'Ecuador on pot col.locar tots aquells refugiats espanyols que desitgin anar-hi, ajundant-los d'aquesta manera, a que trobin l'oportunitat de refer llur vida i la de llurs familiars.

Amb guerra en la seva frontera nord, França ja en té prou en haver d'ajudar als seus propis refugiats. Centenars de dones i d'infants espanyols que havien trobat momentàniament refugi en castells i

casalots deshabitats, als departaments del nord, han estat obligats a retornar als camps d'Argelès i Saint Cyprien.

Els refugiats francesos són àmpliament ajudats pel seu propi govern i pels seus amics i familiars.

Els espanyols, en canvi, no tenen cap govern, ni amics, ni familiars que els puguin ajudar.

Els homes estan davant del dilema: o restar al camp de concentració o enrolar-se en els batallons de treball com si es trobessin a treballs forçats. Molts, desesperats, s'han ofert per lluitar al costat dels soldats francesos, però molt pocs han estat admesos en l'exèrcit regular.

Solament tenen la porta franca per a enrolar-se a la Legió Estrangera.

Amèrica, és doncs la seva única esperança.

Ressettlement ha iniciat la realització d'un difícil projecte. El seu pla és fundar una primera colònia on s'hi puguin inquibir 50 famílies. Una vegada estiguin ja establertes i treballin, es pot organitzar un altre grup.

Confiem que amb la vostra col·laboració, podrem fer interessar un bon nombre de persones que donin llur ajut per a portar a cap aquesta obra.

Ens hem dedicat durant molts mesos a estudiar fins al menor detall aquest projecte. I després de consultar amb els més responsables dels camps, hem arribat al convenciment absolut, que és un projecte perfectamene realitzable.

Però, perquè aquest propòsit es converteixi en realitat, ens cal el vostre ajut.

¿No podríeu trametre'ns el vostre donatiu per correu seguit al *New World Resettlement Fund,* 20 Vesey Street, New York?

Com més aviat poguem recaptar fons, més aviat podrem traslladar aquestes desesperades famílies a un lloc on trobaran un mitjà de treball que els permeti subsistir i enfortir la seva fe en ells mateixos i en el gènere humà.

Llibres

"México es así", per Antonio Bahamonde. México, Editorial "Mexico Nuevo", 1940

Amb aquest títol Antoni Bahamonde ha publicat un llibre curosament editat per "México Nuevo". Es tracta d'un llibre escrit pensant en el pervindre de la República Mexicana. El neguit de Bahamonde—noble neguit—és demostrar al lector, nacional o estranger, que a Mèxic no hi ha ni feixisme ni comunisme; que aquesta República és una Democràcia autènticament mexicana, amb plena garantia per a tothom que vulgui viure honestament en aquest gran país.

Amb encert fa una breu història del període de Porfirio Diaz, qualificant amb justesa i duresa l'actuació dictatorial d'aquell general usurpador. Així mateix es remonta Bahamonde en l'època tèrbola de la Colònia en què fills de l'Espanya imperialista, juntament amb poc escrupulosos prelats de l'Església catòlica, en lloc de dur la riquesa i la civilització a terres de la Nova Espanya, s'endugueren l'or del país i deixaren les petjades dures i terribles de l'esclavatge.

Antoni Bahamonde amb paraula tallant i justa, exalta el fill nadiu del país, de l'indi, víctima a tothora de la més indigna explotació, manta vegada en contra de la pròpia voluntat dels Reis espanyols, provant-ho amb documents que Bahamonde reprodueix.

Amb Antoni Bahamonde es veu l'escriptor que, essent catòlic sincer—sinceritat que hem d'agrair a aquest republicà que s'evadí de la zona franquista en plena guerra—palesa el seu dolor provocat per l'actuació tèrbola de la clerecia, més apta per enriquir-se que no pas per a practicar i predicar amb abnegació les doctrines de Crist. Contra aquests prelats, Bahamonde, és rebel.la i refusa la seva actuació

amb textos de diversos Papes que condemnen l'avidesa de riqueses, afegin-t'hi paraules dures, escrites amb el dolor de l'home que voldria veure allunyada l'Església dels tripijocs de la política, restant reduida en el clos espiritual, servant sempre la puresa de les prèdiques del Gran Sacrificat.

Antoni Bahamonde és un testimoni autoritzat que adressa seriosos advertiments als reaccionaris i als capitalistes de Mèxic, en quant a llur flirteig amb el feixisme. "Compte! Que el joc és perillós!" Cita els casos d'Itàlia i d'Alemanya. I també ai-las! el cas típic de l'Espanya franquista... en la qual ara els capitalistes són empresonats talment com qualsevol anarquista o comunista.

En fi, es tracta d'un llibre àmpliament documentat sobre el país mexicà, que pot servir de molt per als catalans acollits a l'hospitalitat de la República Mexicana, siguin quines seguin les seves idees polítiques.

Antoni Bahamonde, no és un escriptor desconegut, puix que ultra la seva professió d'editor a Sevilla, publicà un llibre esdevingut famós, "Un Año con Queipo" i per la seva assidua col.laboració en diverses publicacions d'Amèrica i ara, amb "México es así", no solamente confirma la seva perícia com escriptor, sinó que prova les seves dots d'historiador i els seus coneixements de l'economia mexicana.

Al nostre entendre, la publicació d'aquest volum de més de dues centes pàgines, és un encert, sobretot en aquests moments d'agitació política en el país, tant per les reflexions encertades que hi fa l'autor sobre el feixisme com per les directrius que hi traça amb relació al pervindre de Mèxic.

En la introducció del libre acaba Bahamonde dient:

Los sacrificios momentáneos que sean indispensables para esperar hasta el final de esta experiencia— es refereix a la benemèrita actuació del general Càrdenas—debe soportarlos el pueblo mexicano, porque los mismos que hoy la critican serán mañana sus primeros beneficiados. La ambición de unos pocos, cegados por promesas y propagandas que tienen su raíz en lo más despreciable de la condición humana, podría malograrla.

També diu: *Quiero contribuir*

con mi esfuerzo a dificultar la repetición del trágico caso de España.

Amb "México es así" els mexicans potser hi trobaran motiu per a la reflexió. En canvi, estem segurs que els catalans que llegeixin el llibre de Bahamonde, ampliaran els seus coneixements sobre el país que el destí els ha donat com a una nova Pàtria.

Aquest és el nostre parer sincer sobre "México es así".

P. F.

LA REVISTA DELS CATALANS
D'AMERICA

REDACCIO I ADMINISTRACIO:
Apartado Postal 8626
México, D. F.

Preu: $ 2.00 m/mex.

LA REVISTA DELS CATALANS D'AMERICA

Nº 6-7

MARÇ-ABRIL

●

COL.LABORADORS:

JOSEP CARNER

C. A. JORDANA

EDUARD NICOL

MIQUEL A. MARIN

ALBERT COROMINES

●

DIBUIXOS DE:

KALDERS

I

TISNER